FOAIE DE CULTURĂ SI EDUCATIUNE CETĂTENEASCĂ
APARE DUMINECA
Anul I, No. 11 — 1 leu — Opt pagini — 10 Iulie 1921 Cluj

Cultura Poporului

GAZETA SOCIETĂTII „CULTURA POPORULUI"

DIRECTOR
General de Divizie N. PETALA
COMANDANTUL CORPULUI VI ARMATĂ

ABONAMENTE ANUALE:
pentru cititori .. .. .. 30 Lei
„ autorităţi .. .. 60 Lei
„ intreprinderi financiare .. .. 100 Lei

PREŞEDINTELE COMITETULUI SOC. „CULTURA POPORULUI"
V. DEMITRIU
RECTORUL UNIVERSITĂŢEI CLUJ

Redacţia: Str. Dorobanţilor 11 — Secretar de Redacţie: VASILE D. CHIRU (Telefon No. 15—74) — Administraţia: Str. Dorobanţilor 11

Pământul Ţării noastre

Şi acum, dragi elevi, câteva cuvinte pentru voi . . . Aţi luat parte la un concurs care nu este o întâmplare de toate zilele. V-a adus aci voinţa marelui nostru Rege, care ştie nu numai să câştige bătălii şi să izbândească visul de veacuri al Neamului nostru, ci poate cuprinde în atenţiunea şi iubirea lui nemărginită şi pe micii Români care se pregătesc pentru viaţă pe băncile şcoalelor. Sunteţi întâia generaţie a Ardealului care învăţă liberă, carte românească. Şi cartea trebue să vă înveţe nu numai limbă românească, ci şi simţire românească. Această simţire ca să fie adevărată şi adâncă până la cutremurarea fiinţei voastre, o veţi căpăta cunoscând şi iubind întreg Neamul nostru cu trecutul lui, precum şi întreg pământul Neamului nostru. Pământul şi Neamul pentru noi sunt două lucruri care nu se pot despărţi. Pământul acesta e lăcaşul de odihnă al strămoşilor Daci şi Romani, care au avut civilizaţii strălucite atunci când Ungurii mâncători de carne crudă rătăceau încă sălbateci prin ierburile înnalte ale Asiei centrale. In pământul acesta s'au coborît înnaintaşii voştri timp de sute de veacuri; ei s'au luptat şi au fost înfrânţi, dar au trecut urmaşilor dorinţa de libertate şi mândria unei rase care se simţea superioară asupritorilor. Pe pământul acesta au suferit părinţii noştri, care au avut minte şi inimă şi voinţă, dar nu se puteau ridica, fiindcă erau Români. Pe pământul acesta voi aţi crescut sănătoşi, plini de putere şi de neastâmpar, ca să fiţi nădejdea noastră. Munţii lui au aruncat umbra lor ocrotitoare asupra leagănului vostru. Apele lui v-au întărit cu undele lor răcoroase. El v-a încântat cu pădurile, cu pajiştile şi cu florile lui. El v-a hrănit cu pâinea, cu turmele şi cu poamele lui. Când asupritorii au luat tot, el a pus la loc, din belşugul darului său. Când au căutat să vă ia şi limba şi gândul, el v-a ascuns satele pe văi sălbatece unde nu putea pătrunde duşmanul, şi tot el v-a păstrat privelişte de frumuseţe, de gingăşie şi de măreţie, care îndreptau ceia ce cânta să strice o carte străină de sufletul vostru. Au fost timpuri când nu aţi avut nici un ajutor de la oameni. Atunci nu mai rămânea de cât [illegible] pământ [illegible] la sânul unei mame. Şi el nu v-a lăsat. El a ocrotit neamul nostru, l-a înmulţit şi l-a întărit, aşa că astăzi să fie stăpân în ţara lui. — Acum, ca stăpâni în ţara voastră, întoarceţi datoria pământului. Priviţi-l cu dragostea fiului, cunoaşteţi-l, mândriţi-vă cu el, şi spuneţi lumii mândria voastră. Iar mai târziu, apăraţi-l!

(Dintr'o cuvântare la concursul, între elevii clasei IV secundare din Ardeal, instituit de Societatea Regală Română de Geografie, al cărei Preşedinte de onoare şi Protector este M. S. Regele Ferdinand I.)

G. Vâlsan
profesor universitar,
Membru al Academiei Române.

„In rezervă"

Nici o frunză nu mai mişcă;
Soarele de-acum se stinge;
Majestos regina nopţei
Virful fagilor atinge.

De prin tufe, pitpalacul
Către cuib îşi ia'nceput sborul.
Unul câte unu'n grabă
Brotăceii încep corul.

Intr'un tei, o mierlă-aşteaptă
S'o cuprindă'n braţe somnul;
Un ploton în faţă cinei
Face ruga către Domnul.

Ici şi colo focuri slabe
— Stele ce-au căzut din slavă —
Iar în juru-le, oştenii
Povestesc câte o snoavă.

„Stingerea", în depărtare,
Umple sufletul de jale;
Rîul duce'n taina nopţei
Doinele, cu el la vale

Se revarsă într'o clipă
Atît farmec şi răcoare;
Şi-i atîta armonie
Şi-i atît parfum de floare...

Iar când noptea prinde'n giuljiu-i
Toată linistita fire,
Sparge linistea — ca trăsnet —
Un obuz la mănăstire.

N. Neamţu [illegible]
Şuşiţa, 917. Iulie.

Cuvânt inainte la cunoaşterea Lumei

Am spus că neamul românesc este ursit să arate lumei ce este adevărata dragosta de ţară, că această dragoste nu înseamnă ura ci pregătirea de iubire între celelalte naţii. Dacă noi Românii avem o ţară aşa de frumoasă şi aşa de bogată, în cât chiar străinii o iubesc, urmează că această frumuseţe şi această bogăţie nu ne-au fost date în deşert, căci nimic nu este şi nu se face în deşert. Ci frumuseţea şi bogăţia României, sunt semnele datoriei noastre de a grăi omenirei că trebue să ne iubim ţara mai mult ca orice pe acest pământ, însă în aşa chip ca toţi oamenii să înveţe dela noi că trebue să-şi iubească neamul muncind cinstit pentru înălţarea lui iar nu pentru nimicirea altora, şi aşa să fie între toate naţiile o întrecere spre a ajunge la Dumnezeu prin muncă cinstită, prin blândeţe, prin bună-voinţă, prin lumină, prin adevăr, prin frumos, prin bine. Dar tocmai de aceea şi noi, ca orice neam, trebue să ne apărăm ţara unde ne-a aşezat Dumnezeu, şi să nu îngăduim nimănui a ne face robi pe moşia noastră. Să fim blânzi şi buni atât cât celelalte popoare vor înţelege să fie la fel cu noi, şi nu vor sări asupra noastră. Dar când unii străini vor veni ca să se facă stăpâni pe pământul nostru părintesc, atunci suntem datori să luptăm până la peirea sau a noastră sau a lor. Căci mai vrednică este moartea cu cinste decât viaţa cu ruşine.

Astfel, noi Românii suntem oameni cu credinţă în Dumnezeu şi cu dragoste de ţară. Şi pentru noi aceste două lucruri sunt nedespărţite. Aşa au fost strămoşii şi părinţii noştri, şi aşa înţelegem să fim şi noi până în veacul veacurilor, căci acesta este rostul nostru în această lume şi aceasta a fost şi va fi mândria şi tăria noastră.

Dar pentru a fi cât mai mult aşa, şi pentru ca să nu ni se întâmple a ne abate din drumul nostru cel drept, trebue să ştim cât mai bine de ce trebue să fim aşa. Să luăm seama că duşmanii văzându-ne tăria în împreunarea credinţei noastre în Dumnezeu cu dragostea noastră de ţară, caută să lovească mai ales în această împreunare. Ei ne spun că aceste două lucruri nu pot sta la olaltă. Ei zic că dacă este adevărată credinţa în Dumnezeu, atunci nu este întemeiată dragostea de ţară, deoarece religia ne învaţă ca să nu facem deosebire între oameni, ci să ne iubim unii pe alţii; iar dacă este îndreptăţită dragostea de ţară, atunci este falsă credinţa în Dumnezeu, fiindcă iubindu-ne patria noi prindem ură pe celelalte naţii şi cu chipul acesta nu mai împlinim legea lui Dumnezeu de a fi cu toţii fraţi. Aşa ne grăesc duşmanii. Dar judecata lor este pornită din spirit rău. Si noi trebue să ştim a ne feri de ispită. Pentru aceea, trebue să cunoaştem cât mai lămurit ce este lumea aceasta în care trăim; de unde vine ea şi unde merge ea; şi cum prin dragostea de ţară noi împlinim legea lui Dumnezeu ca toate neamurile să se iubească.

In cele ce urmează vom căuta deci să arătăm acest adevăr. Spre acest scop, ne vom sprijini înainte de toate pe Sfânta Scriptură. Dar vom avea în vedere şi pe cărturarii cei mari cari au tâlcuit învăţătura, căci mai ales ei ne fac să înţelegem adevărul din Sfânta Scriptură.

Marin Ştefănescu
Profesor la Universitatea din Cluj.

Propaganda la sate

Mii şi mii de elevi au părăsit băncile şcoalei şi au plecat la vetrele părinţeşti, să se odihnească în lunile de vară.

După munca grea dela şcoală odihna e binevenită, dar credem că elevii noştri nu vor sta numai cu mâinile în sân, toată vara, când ar putea să dea şi ei o mână de ajutor; sprijinind mişcarea cea frumoasă şi înălţătoare, ce s'a pornit pentru luminarea poporului dela sate.

S'au ţinut atâtea conferinţe pentru popor; se scriu ziare potrivite pentru priceperea şi luminarea lui; studenţii dela universitate şi cei mai mari dela licee au hotărât să cutriere unele ţinuturi, şi să vestească şi poporului dela sate învăţătură bună şi folositoare.

Aşteptăm dela toţi elevii noştri să ia parte la această muncă de luminare a poporului. Nu se cere numai decât, ca să ţină cu toţii conferinţe sau vorbiri, ci ajunge dacă fie-care va îndeplini munca, ce o poate săvârşi. O mulţime de duşmani străini s'au strecurat pe la sate şi aruncă în sânul poporului sămânţa rea a gâlcevei şi a tulburării. Sunt oameni fără ţară şi fără. Dumnezeu, trecuţi cine ştie cum peste graniţa României, cari nu se pot împăca nici decum văzând cât de mare şi frumoasă e ţara noastră. Ei ar dori să o vadă mică cum e Ungaria, sau turburată, cum e Rusia, ca să o poată birui mai uşor, punându-şi genunchele pe pieptul ei.

Cei mai mulţi din aceşti prooroci mincinoşi sunt Ruşi, Unguri, sau Jidani rătăcitori. Văzând că au rămas fără ţară, ei nu se pot împăca cu gândul, că alţii să trăiască în bine şi fără gâlceară. Ei se strecoară pe la sate, îmbată lumea cu apă rece, îndemnând pe toţi să nu lucre-

ze, să nu asculte de mai mari, şi să trăiască din hoţii şi destrăbălări. Din nenorocire sunt şi câţiva români rătăciţi, cari mai bucuros ascultă de glasul acestor falşi apostoli, decât de acela al fruntaşilor cărturari, cari totdeauna i-au voit binele şi l-au povăţuit pe cărarea cea dreaptă, şi în zilele rele şi în cele bune. Dar avem numai puţine oi rătăcite, şi dacă vom lua seama de cu bună vreme, le vom putea uşor aduce la calea cea adevărată.

Mai mare e primejdia cu gazetele şi broşurile veninoase, ce se împărţesc poporului. Prin fel de fel de unelţiri, oameni dăunători au ajuns să împrăştie la sate mii şi mii de broşuri, cari îndeamnă pe oameni la revoluţie şi nesupunere.

Aici este rolul ce-l va avea tinerimea noastră la sate.

Să treacă din casă în casă, să stea de vorbă cu oamenii, şi unde vor afla vr'o gazetă rea, sau vr'o broşură, care să îndemne pe oameni la neascultare şi dezertăbălare, să o arunce în foc, întrebând mai întâi pe oameni cine le-a dat aceste tipărituri, ca legea să poată urmări pe toţi ticăloşii, cari vor să aprindă iarăş focul măcelului dintre oameni, care abia a început a se potoli, în vremea din urmă, după-ce a lăsat în urma lui atâta jale şi ruină.

Să stea şi tinerimea cu ochii în patru, şi decâte-ori vor auzi vr'un glas cobitor, ori le va cădea în mână o broşură sau o gazetă proastă, să-şi facă datoria luminând pe oamenii cei buni şi dând pe mâna justiţiei pe cei răi şi ticăloşii.

Elevii au şi ei mari îndatoriri faţă de patrie, căci ea îi călăuzeşte acum în şcoli şi ea le va deschide toate cărările ce duc la viitorul cel fericit şi îmbelşugat!

Al. Ciura.

PROVERBE

Unde nu e cap, vai de picioare.

Cine intră în horă trebue să joace.

Cine ia pe datorie plăteşte de două ori.

Cel mai bun dascăl e pătania.

Nu pune degetul între ciocan şi nicovală.

Doctorul cel mai bun e cumpătul.

Drumul drept duce la ţintă, ocolurile te rătăcesc.

„Fundaţia culturală Principele Carol" şi „Casa culturei poporului"

Două instituţii pentru cultura poporului fondate în timp de câteva săptămâni sub îndemnul A. S. Regale Principile Carol care se găseşte în fruntea amândurora ca conducător activ.

Prima instituţie „Fundaţia culturală" alcătuită din danille A. Sale Regale Principele Carol, are de scop ajutarea susţinerea şi creierea faptelor de cultură naţională sub controlul şi vegherea necontenită a fruntaşilor acestei culturi. A doua instituţie, creiată printr'un vot al Adunărilor legiuitoare şi având de preşedinte activ tot se A. S. A. principile Moştenitor iar de preşedinte de onoare pe M. Sa Regele, are de scop de-a desvolta în mijlocul poporului dorinţa cultivărei şi-a frumosului, de-a menţine cultul iubirei patriei prin scrieri, conferinţe serbări comemorative excursii, de-a face educaţia cetăţenească a poporului, de-a-l face să iubească igiena, gospodăria şi buna stare. Ea va avea sediul principal la Bucureşti însă va *colabora* cu societăţile de educaţie şi cultură pentru popor, ca liga culturală „Astra", „Cultura Poporului", coordonând şi incurajând activitatea lor sporaică prin ajutoare şi subvenţiuni.

Noui institut naţional implineşte desigur o lipsă adânc simţită în mijlocul naţiunei româneşti, care din cauza împrejurărilor istorice vitrige nu s'a putut cultiva îndeajuns. Statul copleşit de atâtea datorii în urma războiului trebue cu orice preţ ajutat. spre a curma cu un minut mai devreme neştiinţa poporului. E păcat de această naţiune a cărei inteligenţă înăscută este atât de puternică, să se sbată în intuneric fără ca oamenii de bine să lupte pentru îndreptarea lucrurilor. Exemplul A. Sale Regale Principele Carol este un indoit imbold. El a dat o insemnată sumă de bani şi a luat conducerea *activă* a instituţiilor.

In Senat când s'a discutat legea creierei „Casei poporului" unii au criticat faptul zicând că Dinastia nu poate lucra în mijlocul membrilor unui consiliu de administraţie din cauza incurcăturile judiciare ce s'ar putea ivi. Un senator a arătat insă că în timpurile noastre democratice trebue să lăsăm ca Dinastia să vie în mijlocul poporului spre a lucra, dacă astfel o voeşte. Şi senatul a aprobat această părere, pentruca indemnul Coroanei să fie şi mai viu.

„Cultura Poporului" născută mai demult în Cluj, izvorâtă din aceleaşi nevoi şi având aceleaşi ţinte, nu poate decât să primească cu satisfacţie cum mişcarea de luminare a poporului se intinde tot mai mult în mijlocul tuturor claselor sociale, însuşi Coroana luând parte activă, şi stimulând energiile tuturor.

Colaborarea şi ajutorul ce se promite va fi cu atât mai necesar cu cât nouile provincii sunt acele ce vor avea de purtat o luptă mai aprigă pe terenul naţional şi cultural. Il aşteptăm deci cu convingerea că el va împlini multe lipsuri ce împiedecă azi încă o activitate mai vie.

Publicaţiune.

Se aduce la cunoştinţă că în ziua de 15 Iulie 1921. se ţine licitaţie publică cu oferte închise la fiecare din garnizoanele notate mai jos, la Comandamentul de garnizoană respectiv, afară de garnizoanele Bistriţa şi Oradea Mare, unde licitaţia se ţine la Comandamentele Diviziilor 16 şi 17-a Serv. Intendenţei iar la Cluj la Serv. Intendenţei Comandamentului 6 Teritorial, pentru cantităţile de fân şi paie din recolta anului curent notate în dreptul fiecăruia din garnizoanele.

Garnizoane	vag. à 10.000 kgr. fân	vag. à 10.000 kgr. paie
Cluj	325	185
Oradea-Mare	145	90
Sighetul Marmaţiei	35	20
Salonta-Mare	120	70
Bistriţa	130	80
Dej	40	25
Ibaşfălau	35	25
Turda	25	15
Sumesfălau	10	10
Gherla	90	50
Satu-Mare	140	85
Tg.-Mureş	115	65
Carei-Mari	185	110
Mercurea Ciucului	15	10

Se primesc oferte numai la Cluj pentru toate garnizoanele pentru cantităţile totale sau în parte. Predarea în Staţia C. F. R. a fiecărei garnizoane sau staţia cea mai apropiata.

Supra oferte nu se primesc. Ofertanţii pot lua cunoştinţa de condiţiunile caetului de sarcine şi art. 72—83 din legea contabilităţei publice, ce se găseşte afişat în fiecare garnizoana şi se poate vedea în ori ce zi de lucru între orele 11—13 din zi.

Corpul VI. Armată
Serv. Intendenţei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FOIŢA GAZETEI „CULTURA POPORULUI"

Lupta de la Sadu

Din cauza ghiulelelor şi agioanţelor, aerul se încinsese, pământul se cutremura, iar copacii din pădurea unde compania îşi făcuse oarecare întăriri, cădeau retezaţi mai peste soldaţi mai lângă ei. Inamicul venea în 5 valuri şi cu tot focul Românilor, nu se opreà. O baterie în stânga companiei bătea din zor, ghiulelele cădeau în rândul duşmanului rărindu-i, dar alţii din urmă ţâşneau şi umpleau golurile.

Câteva locuri virane fuseseră sfredelite, bortelite sau acoperite cu trunchiuri de copaci, răsturnaţi şi pătaţi de sânge.

O grupă sta gata să întărească linia întâia, dar o ghiulea căzu în mijlocul ei, o groapă enormă, de putea-i să'ntorci caru'n loc, apăru, iar grupa fu înghiţită de vie. Nici măcar o pată de sânge n'ar fi trădat, că o clipă mai înainte, pe locul acela, bătuse opt inimi de viteji români. Un soldat se căsnea să se caţăre într'un copac şi să prindă între ramuri o mitralieră dar cum era cu mâna agăţată de o creangă, o schije îi reteză mâna din muăr, în timp ce trupul se rostogoli fără de viaţă, pe iarba părjolită. O ghiulea neexplodată se înfipse în pieptul sergentului Toma, cum ai arunca un cui intr'o mămăligă, trântindu-i pe spate ne însufleţit, cu ochii deschisii, mâinile crispate şi gura strâmbă de durere. Un glonţ isbi pe Subt Gelu în cartuşieră, pentru o clipă avu impresia că-i perforase stomacul, dar glonţul nu străbătu decât cartuşele din cartuşieră, oprindu-se într'o cataramă. O schije îi luă luleaua din gură. De când intrase în răsboi, sublocotenentul se obişnuise ca nici la atac să nu se deslipească de sfânta lui tovarăşe: luleaua. Pierderea ei insă il cam întristă, făcuse oare care legătură între viaţa ei si-a lui poate? Siguranţa preconceputelor idei că va muri şi el după ia, il întări în loc să-l demoralizeze, cu toate că în suflet îi spunea cineva că sentinţa de moarte e gata, în că executarea ei trebuia s'o aştepte rece şi la postul lui.

— Ce o fi, o fi îşi zise, apoi strigă: Cu Dzeu înainte . . . Gornistul Păun sună atacul. Terenul pierdut trebuia cu ori ce preţ să fie recăstigat.

Dar n'apucă Păun să trâmbiţeze când un glonţ il izbi în piept se clătină, şi căzu. Gândul datoriei il întări. Rezemat într'o mână, ţinea în cealaltă goarna; şi suna îndemnul ca înputerniciţi şi incurajaţi, camarazii lui să reporneasca la luptă; dar sângele il podidii pe nas şi pe gură, oftă adânc şi muri.

Dăduseră 2 contra atacuri intr'un timp foarte scurt. Unităţile din regiment se amestecasesă, numai se auzea nici un ordin, şi nu se mai asculta nimic şi de nimeni. Cu multă greutate ofiterii reconstituiră câteva unităţi. Învolburarea luptei, făcu pe soldaţi să uite că de 3 zile nu mâncaseră nimic, şi nici că nu dormiseră un minuţel măcar.

O porumbişte eră lângă ei, iar un pârâiaş serpnia trist şi intunecat lângă ela. Câţi va inşi rodeau luniştiţi cu cocean cu tot, un drug de porumb. Dar masa le fu de scurtă durată, focul inamic din nou îi supăra. Durerea infrângerei îi copleşise de tristeţe, iar lipsa de ajutoare şi mai mult. Jumătate din unitatea Subt Gelu fusese scoasă din luptă. Lt Stănescu Bărcă, pe când era transportat într'o foaie de cort, fu din nou isbit de o schije, lipsindu-l de viaţă. Nefericit erou. Energic şi hotărât, cu sânge recedis preţuise moartea, îngrozind dusmanii cu unitatea lui. Inamicul se arăta. Trupa începu să şovăie, când călare în ploaia de gloante apăru colonelul.

— Trei ceasuri să mai rezistăm, copii strigă dânsul, şi ne vin ajutoare. Pe ei copii.

Un „ura" puternic ţâsnii din pieptul românilor, vuind văzduhul.

— Inainte, strigă Subt Gelu, dar un gloinţ il isbi în umăr. Mâna îi incepu să-i furnice, şi sângele cald să-i gâdele braţul. Durerea insă n'o mai simţea . . . Inainte, strigă din nou şi ajunseră la liziera pădurei, când la câţiva paşi în stânga lui . . . zării Colonelul în mijlocul soldaţilor, calul îi fusese inpuşcat sub dânsul.

Sublocotenentul isi duce mână la frunte . . . ochii începusă să se intunece, simţia că se sfârşea şi se rezemă de-o scorbură . . . se clătină . . . iar goarna suna, suna într'una.

— Ce-i ofiţer, il strigă Colonelul . . . scoală nu-i timp de stat . . . inainte . . . auzi!

— Da Dle Colonel . . . răspunse . . . dar nu mă lasă rana.

— Pleacă la postul de ajutor, ofiţere, apoi porni în altă parte să şi incurajeze soldaţii.

— Inainte 2 Vâlcea . . . se auzea din depărtare . . . aşa copii . . . inainte băieţi . . . inainte.

Gelu simţi că-i prinde puteri dumnezeeşti se ridică, şi porni în goană ameţită, ajungându-şi unitatea cam la mijlocul pădurei. Duşmanul fusese respins . . . Dar ca şi cum cerul s'ar fi spart, aşa de asurzitor trosnean ghiulelele. Una căzu lângă sublocotenent, asvârlindu-i pământ în ochi, cum ar asvârli pământul cu copitele, un cal. Respiraţia i se îngreună şi căzu jos nemişcat, intr'o pată de sânge. Un caporal cu bluza albă se apropie de el, il smici, şi-l dezăcu la haină.

— Am bănuit eu că nu sânteţi mort zise caporalul, d'ata v'am desfăcut la piept.

Era atâta de prăpădit, încât sublocotenetul nu luă în seama la cele spuse de caporal, ci incercă să se ridice, dar isbuti să se scoale în capul oaselor.

— Unde sânt ai nostrii? zice.

— Nu ştii Dle sublocotenent . . . adineauri m'am trezit şi eu . . . unde ar fi, nu ştiu.

— *Nu ştiu*, Ce sinistru suna la ureche acest „nu stiu"!

Gloanţele fluerau într'una, ghiulelele se vedeau căzând îngândurate în faţa lor. Se sculară de jos, pornind mai mult aplecaţi. Nu inţeleg dece la luptă soldatul aplecă fruntea. Ne văzând nimica ... tea-i credea oare că se apără ... strutul de pericol?

Cei doi românii ajunseră la porumbiştea de lângă pârâu. Caporalul scoase un râcnet. Tu rămâi în piept deasupra inimei.

— Oh! m'au betejit spurcaţii, gemu el. Dar nu-s prost să mor în mâna lor . . . Hai Dle Subl...

— Hai coporale . . . şi sprijinindu-se unul de altul se grăbiră

De vorbă cu ofiţerii

Marele meşteşug al unui dascăl este să ştie cum, din învăţătura lui, să împărtăşească oamenilor toate cunoştinţele ştiinţei lui.

Sânt mulţi învăţaţi, ce ştiu foarte multe lucruri pentru ei, dar nu pot ca ştiinţa lor să o împartă cu uşurinţă mulţimei.

Şi dacă învăţăturile folositoare oamenilor se pot învăţa prin două căi şi anume, învăţătura singur, fără dascăl, să citeşti cărţi folositoare din care să desprinzi sfaturi şi îndemnuri bune, şi învăţătura prin ajutorul profesorului. Cea mai însemnată este tot aceia care ţi-o dă învăţătorul,

Numai după ce te-ai format bine după ce te-ai deprins să înţelegi buchile cărţilor şi frumuseţea lor, după ce dascălul ţi-a desluşit cum să înveţi şi a început să crească în sufletul tău dorinţa de a şti cât mai multe, numai atunci nu mai ai nevoie de dascăl şi poţi învăţa singur.

Copiii în şcoală au pe minunaţii lor învăţători de prin sate, ce au adus atât de mare folos ţărei, împrăştiind întunericul în care poporul nostru fusese ţinut atâta amar de vreme.

Când se fac mai mari, aceşti copii, ce nu pot cu toţii să înveţe carte şi în alte şcoli mai superioare decât şcoalele din satele lor, nu mai se îndeletnicesc cu învăţăturile folositoare, nu mai citesc nici o carte, nici un jurnal fiindcă nevoile vieţei îi poartă spre alte griji.

Şi atunci munca depusă de luminătorii satelor s'a cam pierdut, oamenii au mai uitat din învăţătura căpătată în şcoli şi poporul rămâne tot înapoiat.

Această stare de lucruri merge aşa, până vine omul la armată.

Armata poate desăvârşi munca învăţătorilor dela sate, numai ea poate reaprinde lumina încenuşată de necazuri şi poate deprinde poporul cu învăţătura lucrurilor folositoare.

De şi munca este mai grea fiind că în armată omul e mare, cu anume deprinderi înrădăcinate, cu un anumit fel de judecată, totuş rezultatele dobândite în folosul ţărei sânt foarte mari prin munca devotată a ofiţerilor instructori.

Şi în ultimul timp, pe lângă învăţătura lucrurilor militare de care are nevoie soldatul în apărarea ţărei, s'a înţeles că în Armată se poate deprinde omul cu învăţătura ce îi va folosi şi în viaţa lui de cetăţean, şi că făcându-l să înţeleagă marele folos al luminei şi după ce va pleca din armată, va continua să citească tot felul de cărţi folositoare.

Viaţa săteanului mai luminat, este mult mai bună decât a celor ce nu ştiu nimic. Plugăria lui e mai roditoare, livezile mai îmbelşugate, vitele îngrijite mai bine, casele mai curate şi cu toţi ai lui mai sănătoşi. Fiindcă nu mai este orb şi cercetând cărţi, cetind jurnale vede care este calea cea bună spre o viaţă mai frumoasă şi mai liniştită.

Această minunată transformare făcută de Armată, în masa adâncă a poporului, ca o continuare a muncei învăţătorilor noştri, trebue să formeze o preocupare de căpetenie în Oştire.

Şcoalele de carte şi desvoltarea folosului învăţământului în sufletul soldatului, face pe cetăţeanul de mâine să înţeleagă tot ceiace se petrece în jurul lui, îl fereşte de orice încredere prostească în minciunile duşmanilor noştri risipiţi pretutindeni, şi ascuţindu-le mintea, le dă puterea de a desluşi, binele de rău.

Această însemnată sarcină trebue să şi-o ia ofiţerul instructor,

Şi dintr'un córp de trupă, trebue să se aleagă cei mai destoinici ofiţeri, cari să deprindă soldaţii cu învăţătura, acei care au talent la desluşiri, acei ce pot grăi mai aproape sufletului ostaşului nostru, acei ce au meşteşugul de a putea învăţa şi pe alţii din învăţătura lor.

Arta militară, ştiinţa războiului, are o mare parte mecanică, în sine, ce poate fi aplicată şi predată de orice ofiţer conştiincios.

Pregătirea sufletească, cere însă o capacitate specială a ofiţerului instructor, un devotament şi o răbdare nemărginită din partea lui.

Cei aleşi să predea şi să desvolte gustul de învăţătură, trebue să aibe o putere mare de muncă şi pregătirea necesară de a dobândi meşteşugul învăţământului altora.

Gustul de carte se va desvolta ţinându-se zilnic şedinţe în care ofiţerul să citească după un program stabilit cărţi de ştiinţă populară şi de literatură. Va lămuri înţelesul, deprinzând apoi pe fie care soldat, să citească şi să arate ce a înţeles şi el.

Odată soldatul deprins cu foloasele ce le va dobândi din aceste citiri metodic făcute, va continua citirea cărţilor folositoare şi după liberarea lui.

Pe nesimţite, prin această operă de răbdare, locuitorii ţărei noastre, după câteva generaţiuni vor forma ţara luminată, în care mana cerească risipită cu atâta belşug în ogorul ei, nu le va mai fi smulsă dela gură, de streini.

Şi pera începută de învăţători, va fi desăvârşită de ofiţerul instructor, ce va privi cu drag în urmă, spre ogorul desţelenit şi de mohorul neştiinţei...

Maior V. Chiru.

PROVERBE

Lucrul are rădăcini amare dar fructe dulci.

Duhul omului e ca funiaş de ce o întinzi, de ce slăbeşte.

Un singur duşman e destul să dărâme ce-ai lucrat o mie de prieteni.

Scrie cele rele pe apa ce curge iar binefacerea sapă-o în pietră.

Fapta face ruşinea, iar nu pedeapsa.

Lumea nu-i cât se vede prin ferestre.

Imn de biruinţă.

Ce dragă e, ce sfântă e vieaţa,
Ce negrăit de dulce-i să trăieşti,
Când inima cu patimă se zbate
La vestea celei mai dorite veşti,
Când sufletul de farmec se'nfioară
Zărind ivirea zărilor de bine,
Chiemând o lume nouă cu ardoare
Şi lumea-aceasta a răspuns că vine.

Martiri, svârliţi ca pradă, fără milă
In glodul vremii grele de pierire,
Cei schingiuiţi în chinuri şi năpaste
Răscuţi de-a veacurilor urmărire,
Veniţi, veniţi la sfânta serbătoare
Ce-aşterne'n lume farmecul măririi,
Veniţi, veniţi că-i ziua triumfală
Când firea'ntreagă-i pradă fericirii,
Şi-uitaţi cu toţii timpul de turbare
Ce v'a scăldat în patimă şi sânge,
Uitaţi acum, că-i ziua de iertare.

In ziua de-azi cutremure-se firea
Şi zboată-se'n delir de veselie,
In ziua de-azi făcutu-s'a plinirea
Ce-atâtea vremi dorit eră să vie,
Când răsbunând trufia cu căinţă
Plâng 'o'i stăpânii zilelor vitrege,
Căci drugostea de limbă şi de lege
Şi-a dobândit măreaţa biruinţă.

Când s'a'ndurat Pronia cea cerească
Să dea pierzării neagra-ne sclăvie,
Şi când iubirea a'nceput să crească
Pe plaiurile noastre 'nosârdie,
Venit-ai zi de mare sărbătoare
Ca să de cui sicriul morţii noastre,
Ca să ne scapi vieţii'ndurătoare
De-atâtea patimi, chinuri şi dezastre.

In lung şi'n larg, în Ţara Românească
Purtaţi făclii şi steaguri şi fanfare,
Căci v'aţi aflat pierdutele odoare
In datina şi limba strămoşească,
In cort, la plug, prin sate şi pe plaiuri
Le-am cucerit şi nouă ne rămâne,
Infiorat asculţi a Tale graiuri,
Te pleci, te rogi şi plângi învins, Române.

O, pace tu, comoară îngerească,
Nădejdea unui viitor de aur,
Tu cea mai scumpă-sfântă răsplătire,
Prinosul cerului şi-al lumii drag tezaur,
In inimile noastre te aşterne,
Ca'nvinşi de vraja măreţiei Tale,
Să ne'nchinăm Soliei cei Eterne,
Ce te-a trimis să-ţi faci în lume cale.

Aurel Contrea

CC-BY / Central University Library Cluj

---

să treacă râul, când deodată le răsăriră în cale 4 germani.

— Halt! (Stăi) strigă unul dintre ei mai în etate.

Se opriră zăpăciţi, şi nemişcaţi La o astfel de plăcere nu s'ar fi aşteptat.

— Hände hoch (sus mâinile). Ofiţerul le explică germanilor că erau răniţi, dar cum focul de armă era aprins, germanii le făcură semn să se culce şi se aşezară la pământ. Doi dintre ei porniră deabusilea şi începură să scotocească morţii şi răniţi prin buzunare iar ceilalţi doi rămaseră ca cei doi prizoneri români. Unul mai în vârstă scoase un briceguş şi începuşă taie mâneca vestonului ca sa panseze pe sublocotenentul.

— Ne-a luat naiba sopţi sublocotenentul carporalului.

— Ne-am topit d-le sublocotenent răspunse el.

— Ce ne facem.

— Vedem noi. Mare i Dumnezeu

Neamţul tăia şi tot tăia din mânecă, mototolind în nemţeşte verzi şi uscate... şi duhnea a rom că ofiţerul întoarse capul.

— Hast du Brot? (Ai pâine?) îl intrebă.

— Nein (nu) răspunse ofiţerul.

— Auch nicht? (nici eu) adăoga el — aber... ja...

— Bist du verheiraten? (dar... da... eşti însurat?).

— Nein.

Ich habe 2 Bubel und 4 Mädel. (eu am 2 băeţi şi 4 fete). In timpul acesta se auzi un foşnet prin porumbiş. Gelu se ridică şi zări o capelă românească... Tresări.

— Camerade... ia vino'ncoa'ii strigă, apoi explică neamţului că va prinde un alt prizonier.

— Gut, gut... se gudură neamţul încântat.

— Băiete zise ofiţerul soldatului — ce se apropiase — lasă arma jos, apoi centura... si trage.

Soldatul face, cum fu învăţat. O pocnitură iar neamţul ce tăia mâneca, scoase un horcăit. Briceagul îi căzu din mână şi holbă ochii, celălalt german prinse arma de jos, dar cât ai clipi, caporalul îi prinse de gât, ofiţerul îi smulse arma şi-l trântiră la pământ înplântându-i baioneta în piept. Soldatul care trăsese cu arma îi privia râzând. L'au tras de mână dar nu se mişca. Rădea într'una arătând cadavrele nemţilor.

— Hii, hii neamţule hii, miorlăie nenorocitul.

Inebunise. Ceilalţi 2 germani atraşi de sgomot, porniră spre ei. Dar cei doi români trecură pârâul prin apa ce le ajungea până la gât. Ceilalţi germani din patrulă, atraşi de sgomot văzându-i fugind, îi urmăriră cu focuri, în genunchi sub ploaia de gloanţe ce-i boteza la un loc. In dreapta fugarilor, la vre-o 200 de paşi, venea lanţul de trăgători duşmani. Şi atunci începura cu toţi şi ochească, intocmai cum ai urmării cu focuri vânatul la vânătoare. Ghiulelele cadeau în dreapta şi'n stânga lor, în faţă şi înnapoi. Fugeau pe creasta munteiui 4-5 paşi şi se culcau ferindu-se de explozie, continuând apoi drumul, mai târâş mai gropiş, de-a buşilea mai în zig-zag, pitulându-se după tufişuri, până sărirá într'o vâlcea, scăpând de focurile duşmane. Caporalul istovit căzu:

— Mor, d-le Sublocotent.

— Curaj Dumitre mai avem puţin, îl înbărbătă ofiţerul, cercând să-l ridice.

— Mor... aci nu pot, nu pot... Faţa lui acoperită de sudoare, răcea treptat, treptat. Se vedea bine că lupta cu moartea. Din vale mitraliere începeau să tocăne, iar ecoul îi prelungea sunetele, sinistru de tot.

— Hai Dumitre.

— Nu pot uite-i... fugi... urcă spre noi... Nemţii... fugi... fugi.

Ofiţeul il luă în braţe, se căzni, dar puterea nu-l ajuta să-l ridice... Un val de ameeţală il aplecă la pământ... Tresări când dete de umezeala pietrişului.

Nemţii se apropiau... şi sângele îi gălgăia din rană. Luă pe caporal în braţe şi il sărută... Era atâta de rece, că se trase înapoi şi îngrozit în timp ce inamicul începuse din nou să'm puste, o luă la goană, călcând greşit căzu de-a prestegala într'o vâlcea, şi nu se opri de cât la poalele muntelui, bulmăcit şi istovit cu totul. Se lovise la cap, iar rana îi sângera şi mai mult.

Rezemându-se într'o creangă, porni mai mult înpleticindu-se. Târziu, foamea şi setea începu să'l sâcâie. Prin iarba înrourată zări susuind un pârâiaş. Îşi apropie buzele uscate, şi sorbi setos din apa rece şi'amestecată cu motoj... Intr'un ogor găsi un cartof... ce-i dete speranţă, în apropunrea yre unui sat... Il şterse pe veston şi-l muşcă din el ca dintr'un măr.

Începuse să se 'nopteze... Stelele sclipeau şirete... luna se căsnea să răsară... Mergea îngândurat, fără să privească nici în stânga şi nici în dreapta... Un lătrat în depărtat îl trezi... iar câteva luciri îi spuse că satul trebuie să fie in apropiere. Ar fi alergat, dar privind îndepărtatele lumini, se lăsă jos obosit... şi lipindu'şi faţa în palme... izbucni în plâns. De bucurie că scăpase din mâna vrăşmaşului! De bucurie că se apropiase de sat?... Plângea pământul pentru care luptase, şi pe care duşmanul din nou il stăpânea? Poate...

Din câţi plecase, rămăsese singur.

Angelo Stătescu.

*) Din volumul „De pe front la lagăr".

Doctorul „Dii, mă rog!"

Nu se poate să nu şi-l amintească viteţii cari au câştigat cea mai strălucită luptă românească din tot războiul neamului: Mărăştii.

Şi nu se poate, de la generalul nostru, tânăr şi sprinten ca un sublocotenent, până la cel din urmă soldat al Diviziei, să nu fi fost întrebat vre-odată, în vremea de odihnă, în timp de luptă, în tranşee, în cantonament, în refacere, în zori de zi, noaptea târziu, de omul acela micuţ, rotofei, cu ochii vii, cu mustaţa tăiată scurt pe buză, cu glasul subţire ca de fată;

— Vă doare ceva, nu ascundeţi mă rog, iacă eu sânt aici, să alung boala.

Răsărea ca o nălucă de unde nu te aşteptai, clătinându-se pe picioarele lui scurte, legănându-şi capul, surâzând tutulora, împărţind fie căruia o vorbă de încurajare, o glumă, o vorbă de mângâiere.

Şi toţi îl iubeau, soldaţii îl venerau şi în sufletele tuturora sosirea lui erea legată de presentimentul unui semn bun.

De cădea bolnav câte un ofiţer, se ruga de toţi doctorii să-l cheme şi pe doctorul „Dii mă rog" şi însănătoşirea intra pe linia

DIN ISTORIA NEAMULUI ROMÂNESC

Dreptul românesc

I.

În cele următoare vom face cunostință cu străvechile așezăminte românesti, cunostința cărora trebue să umple de mândrie îndreptățită pe fiecare Român. Alcătuirea lor era așa de cuminte, încât se poate măsură oricând cu cea a popoarelor din Apusul și mijlocul Europei (francezi, Germani ș. a.), despre cari nu trebue să uităm, că nu au avut să lupte cu mult peste o mie de ani cu atâtea popoare barbare, cum am luptat noi, Românii.

Și mai e ceva: Pecând la neamurile acelea poporul, țărănimea, erà de mult robită și boerii sau nobilii (nemeșii) lor se credeau făpturi deosebite, la noi încă tot nu se făceà nimic fără să se întrebe și poporul. La noi a domnit deci *egalitatea drepturilor* pentru toți fii neamului timp mai îndelungat decât la popoarele cele mari ale Europei și numai năpasta stăpânirii ungurești au adus neamul nostru din Ardeal și Țara Ungurească îi robie, iar pilda ei a fost în mare măsură cauza, de tot așa a pățit și poporul în România veche.

Din documentele cele mai vechi, cunoscute *până acum*, districtele românești erau în aceste părți ale Transilvaniei, și a Țării-Ungurești: Slavonia (între Drava și Sava și Dunăre), județul Hunedararei, Caraș-Severin, Timiș, Zarand, Alba, Bihor, Sălagiu, Bereg, Maramureș, Rodna și Năsăud, Treiscaune, Odorheiu, Făgăraș, Amnaș (Mărginimea dela Sibiu). Desigur, că au fost și în mijlocul Ardealului, căci din documente cunoastem voevozi mai mici și înlăuntrul lui. Cele mai multe sunt amintite în județul Hunedoarei și în Banat, pe unde năvăliau mai târziu Turcii. E vrednic de însemnat și faptul, că partea de apus a Daciei, dela Dunăre până în Bereg, e mai bogată în districte românești decât cea decătre Răsărit, Meazănoapte și Meazăzi. Cauza nu poate fi alta, decât că Românii s'au organizat în partea aceasta mai bine, că să-și apere pământul strămoșesc de năvălirile maghiarilor. Nu e deci mirare, că abia sub Ștefan cel Sfânt, regele Ungariei, stăpânirea ungurească a putut ajunge până la Mureș.

Districte românești găsim în Oltenia, Muntenia și Moldova încă înainte de descălecatul lor din Transilvania și Maramureș. În Țara Românească sunt amintite, ale lui Ioan, Fărcaș, Litovoiu, Seneslau, dintre cari cel din Oltenia și-a păstrat mult timp un fel de autonomie în frunte cu un Ban. În Moldova erà ținutul Vrancei, în jurul colțului de meazăzi-răsărit al Carpaților, apoi al Tighemănii și Câmpulungului moldovean, cel dintâiu în partea numită acum Basarabia, al doilea în Bucovina. Aceste două districte și-au păstrat autonomia până târziu, la începutul veacului al 18-lea.

Cuprinzând regii Ungariei Transilvania și părțile apusene ale Daciei vechi, ei nu au desființat districtele românești, cari erau organizate militărește, ci le-au pus în slujba lor însărcinându-i pe Români și mai departe să îngrijască de cașterele (tabările) întărite și de cetățile cele vechi. Regele Bela al IV-lea mărturisește într'o scrisoare adresată papei Inocențiu la 1254, *că neamul lut, adecă Ungarii, nu sunt deprinși cu apărarea cetăților.*

Dè aceea regii Ungariei respectează în cele dintâi veacuri autonomia districtelor românești, după cum se vede și din documentul dela 1457 dat de regele Ladislau al Ungariei cu privire la cele opt districte românești din Banat. Prin el se hotărește:

1. Cele opt districte românești nu vor puteà fi nici pe viitor despărțite.

2. Regele nu va dărui nimărui moșie în aceste districte fără învoirea Românilor din ele.

3. Români nobili și cnejii lor pot fi trași în judecată numai în fața comitelui (voevodului, banului) lor. Dacă sunt nemulțumiti cu judecata, pot face apel la regele.

4. Un străin poate să cheme în judecată pe Românul țăran numai în fața tribunalului compus din nobilii și cnejii lui, ear pe un nobil sau cneaz român numai în fața cumitelui lor.

Dreptul acesta la autonomie națională e dovedit și în alte districte. La 1366, regina Elisabeta a Ungariei oprește pe cetățenii și oaspeții (coloniștii germani) din comitatul Bereg să judece pe Românii de-acolo, aceasta fiind dreptul voevozilor și al cnejilor români.

Funcționarii acestor districte românesti erau *cnejii*, cum li-se zice cu o vorbă slavonă. Numele lor adevărat românesc erà *judeciu* sau și numai *jude*, în urma legăturilor bisericești și uneori și politice cu Slavii a patruns limba slavonă nu numai în biserică, dar și în afaceri de stat, așa că ne-am pomenit cu vorba *cneaz* în loc de *jude*. De altminteri *cneaz* în limba slavonă însemnează *principe, domnitor*, e deci ceva mai mare.

Cnejii administrau la început ținuturi mai întinse, cari erau de sigur voevodate.

Drepturile lor fiind ereditare, cnezatele s'au împărțit între moștenitori, așa că numărul cnejilor devine tot mai mare, pânăcând fiecare sat aveà cel puțin un cneaz. La început, drepturile și datorile cnejilor erau egale. Cu cât creșteà însă puterea regelui Ungariei peste districtele românești, cu atât scad și drepturile cnejilor români. Răsculându-se adeseori, regele Ludovic, nu-i mai recunoaște ereditari decât pe cei întăriți anume de el, iar ceilalți devin cneji cam în felul celor de pe moșiile nobililor mari sau ale bisericilor, mai mult un fel de primar sătesc. Din cnejii recunoscuți și de rege s'au ales apoi *nobili* români cu drepturi feudale, cari siliți să treacă la catolicism, mai apoi la calvinism, s'au maghiarizat. Iar cnejii rămași în legea lor veche și după vechiul lor drept românesc au perdut tot mai mult din importanță, și mulți s'au coborît în rândul celorlalți iobagi.

În timpul regilor Ungariei, la început, cnejii români sunt căpeteniile satului sau satelor, precum și al castrului (tabără întărită), care le sunt încredințate. Ei comandau, ca șefi militari, pe Români, ei erau judecătorii pentru pricini mai mărunte, căci cele mai mari trebuiau aduse înaintea voevodului, ei strângeau dările. Slujba lor erà răsplătită prin aceia, că aveau moșie mai mare decât ceilalți Români, erau scutiți de darea pământului și *qvinqvagesima*, adecă obligația de-a da tot a cincizecea oaie pentru birul regesc. Cnejii mai aveau și drept de moară, iar sătenii de sub ascultarea lor le făceau clacă pentru lucrarea moșiei cneazului. Clasa aceasta însă nu erà iobăgia, căci se asemănà cu claca, ce se face la preoții nostri până în ziua de azi pe alocuri.

Toate aceste rânduieli frumoase au fost stricate de cei doi regi ai Ungariei, Carol Robert, dar mai ales fiul său Ludvic, francezi veniți din Italia de meazăzi, familia lor (Angon) pripășită acolo din franța. Ajungând în Ungaria, au introdus în locul libertății și egalității sistemul Feudal, adecă al nobililor sugrumători de Țarani, cari au ajuns tot mai robiți.

O mare ispravă culturală au săvârșit cnejii români prin *colonizări*, adecă prin întemeierea de sate nouă. Populația se înmulțià cu timpul, unii fii de cneji nu se mulțumiau cu partea moștenită, și atunci regele Ungariei erà bucuros, când le puteà da câte un hotar întreg, pentruca cneazul român să întemeieze sate nouă, dupa *dreptul românesc*. Documentele despre întemeierea de astfel de sate prin Români, sunt nenumărate și ele dovedesc, că *noi Românii* suntem ceice am împopulat din nou Dacia după pustiirile barbare, nu mâna de venetici, de orice neam ar fi ei, cari s'au strecurat printre noi.

Când s'au pornit prigonirile religioase contra Românilor, în secolul 15 și 16, mulți cnejii și-au strâns o ceată mai mare de Români, plugari, crescători de vite și *meseriași* (numiți în documente artifices) și au trecut chiar în *Polonia* (Galiția), unde după documentele cunoscute până acum au întemeiat peste 150 de sate românești tot după dreptul românesc, care se păreà așa de bun, încât îl cereau și satele rutenești. Și aici în Polonia, cneazul erà judecatorul, administratorul și căpitanul țăranilor din satui întemeiat cu ei împreună, aveà să strângă biruri și să pornească la razboiu în fruntea Românilor lui, Acești cneji erau chemați unii de regele Poloniei, alții de nobili mari polonezi.

Cneziatele din Polonia erau unele ereditare, adecă se moșteniau din tată în fiu, altele erau date numai pe timpul vieții întemeietorului sau pe timpul vieții a doi frați sau a unui bărbat și a soției lui. În cazurile, când cneziatele se întorceau la rege, acesta trebuia să plătească moștenitorilor ori suma înscrisă în actul de donație, ori cea hotărîtă de o comisiune anume. Cnezii aveau dreptul de-a înscrie zestrea, ce o primiau cu nevasta lor, pe moșia cnezi lor, așa că de luà regele Poloniei moșia inapoi, acesta era obligat să despăgubească pe soție.

Toți Românii din aceste cneziate românești sunt de mult slavizați . . .

Dar nu numai în Polonia, ci și în *Slavonia* au lucrat Românii pământul întru sudoarea feței lor și l-au apărat cu piepturile lor.

Și Slavonia fusese pustiită de năvălirile turcești. Încă im-

---

bordeiului, pe ferestrele infirmeriei cu sosirea lui.

Medicii unităților nu se supărau că Doctorul „Dii mă rog" ce cercetau bolnavii, le dăden ajutoare. Se obișnuise toată lumea cu el, ne știind sigur nimeni cărei unități aparține, toți soldații socotindul medicul subinpărțirei lor.

Și ce blândă îi era vorba lui subțire și sfioasă! Cât de alinător glasul blând, atât de politicos și duios!

Numai sfiala și politețea vorbei lui îi atrăsese poreclă ce-i șterse-se numele cu totul.

Nimeni nu-l știa de cât Doctorul „Dii mă rog" și nu se supăra nici odată, când oamenii Divizei nu-l chemau de cât așa, cum socoteau că-l cheamă.

Numele acesta i-il scornise Caporalul Spriț ce-l întovărășise când-va la drum spre postul de comandă.

Și el și Doctorul pornise la drum pe o vreme rea călări și drumul cleios cu coaste repezi, obosiseră pe la jumătatea suișului cai.

Caporalul Spriț, bătea necăjit calul său murg și puternic pe când Doctorul 'și mângâia cu duioșie mârțoaga lui bălană.

La o vreme când încercările caporalului pogărâse mila în sufletul medicului, acesta îi șopti sfios lui Spirț.

— Domnule Caporal, mă rog, nu mai bate calul, îl fac eu să meargă.

Și coborându-se din șea, a prins frâul, a mângâiat capul calului, i-a prins grumajii și i-a șoptit lângă ureche, cu blândețe, politicos.

— Dii, mă rog! Dii, mă rog. Uite e noapte!

Și minune, calul și-a scuturat coama ca și cum ar fi înțeles șoapta, sa opintit în elisă și a pornit la drum.

Spriț a povestit băeților, ofițerii au auzit minunea și Doctorul a rămas cu porecla „Dii mă rog".

In timpul crânceneior lupte în care ostașii au biruit pe nebiruitul general „Machenzen" și l-a dat o trântă românească de la pus pe goană cu toată armata lui năprasnică, scoțându-l din cele mai strajnice întărituri ale lui, din cetatea Mărăști, nimeni nu a știut când dormea „Dii mă rog", când se odihnea, când mânca.

Era pretutindeni, lega rănile, injecta leacurile, alina suferințele, îmbărbăta viteji și rănile se închideauși sufletele se întorceau pe buzele suferinzilor, și inimile prindeau a bate mai puternic, ca prin minune, la apropierea lui.

Mărăștii căzuseră. Vizanțiile ereau în mâinile noastre și nemții fugăriți, treceau pe goană în Ardeal. Intr'o seară, când „Dii mă rog" erea pe lanțul de trăgători cam îl obiceiul, o schije dușmană îl trânti la pământ. Fu evacuat în grabă, rana nu erea atât de primejdioasă și medicii socotiră că nu-i vor tăia piciorul la spital.

Vestea se răspândi ca fugerul pe frontul întreg și în sufletele tutulora, năvăli credința într'un semn rău. Și semn rău a fost. In zorii zilei nimeni nu știam de ce s'a dat porunca de retragere în mijlocul biruinței. Abia târziu se desluși trădarea Rușilor și toți stăruiam în credința că evenimentele ereau inlănțuite cu „Dii mă rog".

L'am revăzut eșit din spital, cu piciorul drept țeapăn, cu acelaș surâs blând risipit pe buze, cu aceiași vorbă supțire, dulce și politicoasă pentru toți.

— Vă doare ceva, eu sânt aici mă rog, m-am făcut bine. Când generalul i-a agățat de pept Coroana României cu panglica roșie a virtuței, ochii tutulor ereau plini de lacrimi și de departe în ochii mititei ai Doctorului a licărit parcă o credință nouă ce ni s'a furișat în suflete și din freamătul frunzelor pădurei, din mișcarea sfioasă a buzelor lui, parcă, a isvorât înfiripare unei șoapte politicoase:

—„ O să invingeți mă rog!"

V. Flamură.

păratul Germaniei Maximilian al II-lea, care stăpâniă şi peste Croaţia în Slavonia, se gândi pe la anul 1570 cu totdinadinsul să impopuleze Slavonia lipsită de locuitori cu oameni viteji, cari să formese un zid viu de apărare contra Turcilor. Pe acesti oameni i-a găsit în sânul neamului nostru românesc. Pentru a stabili cât mai bine datoriile acestor Români şi a le garantà drepturile, împăratul Ferdinand al II-lea a dat la anul 1630 un document mare, numit *Leges et Statuta Valahorum*, adecă legile şi statutele Românilor, în care se cuprind toate drepturile şi datoriile Românilor din Slavonia, stabilite după vechiul drept românesc. Chiar în articolul întâiu al acestor legi se spune, că în fruntea fiecărui sat va fi un *cneaz* sau *jude*, dar aici ales de săteni pe câte un an. Vedem deci, cum aşezământul cnejilor a rămas la Români până în secolul al 17-lea.

Românii din Slavonia s'au sârbizat, dar amintirea despre originea lor românească a rămas până'n ziua de azi, căci, după cum am mai arătat, Croaţii numesc până în ziua de azi pe Sârbii din Slavonia *Valahi*, adecă Români.

Şi numai cât am spus despre organizaţia militară şi de colonişti a Românilor conduşi de cnejii lor trebue să ne umple sufletul de mândrie. Noi Românii am fost aceia, cari în număr mai mare decât oricare alt neam ne-am vărsat sângele pentru apărarea nu numai al vechiului pământ al Daciei; noi Românii am lăznit păduri şi le-am prefăcut în agri înmulţind astfel mai mult decât oricare alt neam numărul satelor pe întinsul Daciei până în ţările vecine.

În *Ţara Românească* (Muntenia) se pomenesc cei dintâi cneji la anul 1247 într'un document dela regele ungur Bela al IV-lea, iar în *Moldova* din secolul al XV-lea, din timpul lui Alexandru-cel-Bun. De bună seamă, că şi Românii de pe coastele de răsărit şi meazăzi al Carpaţilor au avut, înainte de descălecatul celor două Principate române, organizaţia după cneziate şi voivodate mai mărunte. Dar despre aceasta sunt puţine documente şi din cauză, că această organizaţie a fost înghiţită de înfiinţarea Munteniei şi a Moldovei, când în fruntea administraţiei au ajuns boeri numiţi de Domnul ţării. Dar până târziu se pomeneste în documentele celor două ţări româneşti de *cneji*, ai căror urmaşi au fost *ţăranii liberi*, adecă *moşnenii* şi *răzeşii*.

Victor Lazăr.

CITITI ŞI RASPANDITI ziarul vostru „CULTURA POPORULUI", ce trăieşte numai prin Voi şi pentru Voi.

Sacrificiile făcute pentru realizarea „României Mari"

— Năvălirea bulgară din 1916—18, în judeţul Tulcea —

Plăşile Topolog, Isaccea, Măcin şi Casâmcea, au fost cele mai slabe sub acest raport. Satele româneşti: Calfa, Râmnic, Nicoliţel şi toată regiunea învecinată, cu tot cotul Dunării dintre Măcin şi Isaccea, sunt în descreştere. Expresia „mortalitatea seceră" nenorocita populaţie românească o găsesc improprie, acum „mortalitatea coseşte".

Sfânta scriptură ne spune că Dumnezeu a trimes asupra Egiptului nouă plăgi; judeţului Tulcea i-a fost ursit să sufere şi pe a zecea. Nu apucase să răsufle mai în voie, după plecarea hordelor lui Asparuch, că o nouă pacoste aveà să cadă asupra acestui urgisit judeţ. Erau foştii noştri aliaţi credincioşi, veniau acum să ne cerşească ospitalitate, ca oameni. Peste 6.000 au năpădit asupra oraşului Tulcea, în Februarie anul trecut, scumpind viaţa în mod considerabil.

Aceştia şi urmaşii lor — căci s'au vânturat până acum peste 25—30.000 Ruşi — au adus cu ei tot felul de boale molipsitoare trupeşti, dar mai ales sufleteşti. Nici acum Tulcea n'a scăpat de aceşti mosafiri nepoftiţi, cu toate protestările locuitorilor şi ale puternicilor şi împuterniciţilor judeţului; cu toate intervenirile autorităţilor militare şi civile.

* * *

Raportul oficial, vorbind despre rechiziţii, le numeşte „o hoţie oficială", iar capitolul acesta este tratat la acel al jafurilor.

Bonurile de rechiziţie nu s'au dat decât foarte rar şi aproape numai la Bulgari, cărora li s'a plătit imediat de armata năvălitoare şi pe preţuri înzecit de mari. S'au dat — nu-i vorbă — bonuri şi Românilor, dar numai în batjocură şi pe preţuri ridicole, cari nici acestea nu li s'au plătit.

Bonurile erau numai o excepţie, căci în general armata erà pornită pentru jaf; iar Bulgarii localnici furau şi ei aceea ce scăpà nefurat de armată. Aşà se explică de ce s'au găsit tixite satele bulgăreşti cu mobile de lux, covorărie de preţ, îmbrăcăminte şi blănuri fine, până şi piane furate din oraşe sau de pe la casele proprietarilor mari de moşii.

In timpul celor doi ani de ocupaţie, convoiuri nesfârşite de căruţe au transportat în Bulgaria tot ce s'a putut jefui din judeţ. Dela general şi până la soldat, toţi au furat ce au putut şi cât au putut — adaogă raportul oficial. Astăzi nu mai există în judeţ nici o gospodărie românească.

De pe la sate s'au ridicat şi transportat în Bulgaria toate uneltele şi maşinele agricole; sau demontat şi furat sau ars magaziile şi pătulele alor noştri. Curtea Românului tulcean e goală; iar casa numai cu pereţii. E o fericire dacă a scăpat, pe ici pe colo, câte una cu învelitoarea nestricată.

Aşa zisele rechiziţii — mai propriu zis, jafuri — se urcă la enorma cifră de 182 milioane lei; iar împreună cu distrugerile, la 343 milioane lei; (A se vedea tabela respectivă). Erau în judeţul Tulcea 17.000 gospodării româneşti; aşa că fiecare gospodar a suferit pagube de peste 20.000 lei. Aş vrea să ştiu, cât o câştigat fiecare locuitor bulgar, în cele două luni cât am stat noi în Bulgaria, în timpul campaniei din 1913?

* * *

I se părea armatei bulgare de ocupaţie, că, cu toate jafurile, populaţia, acestui nesecat în bogăţii judeţ, trebue să mai fi având cumva averi îngropate; de aceia a înfiinţat dări sub diferite forme. Şi totuşi e de mirat, de unde au mai avut de plătit nenorociţii de locuitori istoviţi şi scurşi până în măduva oaselor. Nu ş'a putut controla ţifra încasărilor pentru întregul judeţ: dar se ştie că din oraşul Tulcea s'au încasat două milioane lei în cei doi ani de ocupaţiune.

Şi pentru crucia roişe bulgară s'a încasat samovolniceşte dela Români. Bulgarii localnici dădeau cu amândouă mâinele, căci aveau de unde da. Cazuri sunt numeroase; voi cită pe Vasile Mocanu din Văcăreni, încasat cu 200 lei şi Ilie Filip, din Comuna V. Alexandri cu 500 lei, pentru crucea roşie bulgară.

* * *

Trupuri întregi de păduri au fost distruse printr'o abuzivă şi neraţională tăiere. Pagubele se urcă la 33 milioane lei.

Şoselele s'au desfundat din cauza prea marei circulaţii şi a lipsei de îngrijire; toate cantoanele — construcţii solide în piatră şi încăpătoare — şi puţurile — zidite de asemeni în piatră — au fost rase şi făcute una cu pământul.

* * *

Năvălirile sălbatice sunt întocmai ca viiturile apelor năpraznice, care lasă după retragerea lor urmele unui dezastru îngrozitor. Aidoma s'a petrecut cu năvălirea bulgară în Dobrogia, din aceşti doi ani de tristă amintire.

A fost o pornire vrăjmăşiască împotriva a tot ce este românesc, în această parte a Ţării, asupra căreia Bulgarii cred, că au drepturi de stăpânire „ab antiquo", înţelegând prin aceasta o vechime ce nu trece dincolo de strămoşul lor Asparuch. Şi în credinţa aceasta, s'au năpustit asupra judeţului Tulcea cu toată furia şi sălbătacia celui mai feroce şi mai neastâmpărat popor din Peninsula Balcanică. Bulgarii trăitori în Dobrogia şi-au dat pe faţă toată perfidia şi ingratitudinea, dând dovezi, că nu se deosebesc întru nimic de consângenii lor din Regatul vecin şi cu toţii au arătat, că, de atâta timp de când locuesc în Europa, nu s'au împărtăşit cu nimic din civilizaţia ei.

* * *

Aş fi dorit să închid cartea suferinţilor Românilor celui mai oropsit dintre judeţele vechiului Regat, cu cele mai frumoase pronosticuri pentru viitor. Cu durerea în suflet trebue să mărturisesc că nu; deşi cu tot dinadinsul aş vrea să rămân profetul mincinos.

A fost odată, în capul administraţiei acestui colţ de Ţară, un Român dornic de a face ceva pentru ai lui. Nici înainte şi din nenorocire, nici după el nu s'a mai ivit un altul plămădit dintr'un aluat care să-i semene. Şi, spre mai mare nenorocire pentru judeţul Tulcea, moartea l-a răpit prea de timpuriu.

Să-mi fie îngăduit de a aduce aci prinosul meu de pioasă amintire lui Ion Neniţescu, fost şi el pe vremuri membru al Societăţii noastre. Neniţescu erà Românul desăvârşit, turnat dintr'o bucată, neşovăielnic în hotărârile lui şi foarte dârz în lupta contra Bulgarilor tulceni. El ni-ar fi trebuit acum.

Cu darul lui neîntrecut de a-şi cunoaşte oamenii de care erà înconjurat, îmi spuneà, mai acum vreo 20 şi mai bine de ani, acest apostol al românismului: „Mă aflu în capul unui judeţ peste care noi, nu avem încă o stăpânire etnică". Câtă durere întruchipează cuvintele acestea! Cât adevăr coprind, ni-l dovedesc împrejurările războiului ce trecù şi ale cărei răni sângerează încă la gurile Dunării.

Voi completà spusele lui Neniţescu: „Nu avem stăpânire etnică; dar, ce e mai dureros, am pierdut şi pe cea economică asupra judeţului Tulcea". Năvălirea bulgară din 1916—18 li-a trecut pe amândouă, dar mai ales stăpânirea economică, de partea Bulgarilor tulceni. Şi această stare de lucruri trebuie să ne îngrijească foarte mult.

Căci mă întreb cu groază: „Putea-vor oare să resiste numai — nu să învingă economiceşte — cei 45.565 Români, fără adăpost, lihniţi de foame, goi şi istoviţi de greaua apăsare duşmană, împotriva celor 27.736 Bulgari tulceni, întăriţi prin jaf, cu casele şi cu gospodăriile neatinse şi îmbelşugate, sănătoşi şi înviăguiţi pentru o muncă, pe care au cu ce s'o facă?

Am arătat în altă parte, că mortalitatea seceră satele româneşti, mai ales copiii şi faptul se explică prin lipsa de locuinţe higienice, hrană proastă şi insuficientă şi o sărăcie ce va rămâne de pomină peste generaţii întregi. Coeficentul creşterii normale a populaţiei puneà judeţul Tulcea în fruntea judeţelor vechiului Regat; acum populaţia românească este în descreştere şi, de nu se vor luà măsuri grabnice de îndreptare, pierdem etniceşte unul din cele mai frumoase judeţe ale Ţării. Năvălirea bulgară a dat pe Românul tulcean cu cel puţin 50 de ani înapoia Bulgarului. Când va ajunge să-l întreacă?

* * *

Cu câtă dărnicie şi uşurinţă am acordat în 1910 drepturi de încetăţenire acelora, care după şease ani aveau să ne răsplătească această nesocotinţă, prin cea mai sălbatică ingratitudine.

Cei 7 sfetnici ai Colonelului Cobagief, preşedintele comisiunii de distrugeri, sunt cetăţeni români.

Din cetăţeni români erà compusă banda lui Marcof, care a atacat satele Somova şi Nicoliţel şi a omorît femei şi copii nevinovaţi.

Tot cetăţeni români erau cei 8 şefi de sectoare ai oraşului Tulcea, în cap cu Atanasie Demirof, însărcinaţi cu hrana populaţiei. O deosebită grijă aveau aceşti edili bulgari de populaţia românească s'o aducă cu noaptea în cap — la depozitele de distribuţie — pe viscole şi pe ploaie ce răzbăteà până la oase; s'o aşeze, cu o mai deosebită grijă, în coadă, unde era silită de soldaţi să stea până pe înoptate, pentru ca în haidamelile Bulgarilor localnici să fie izgonită şi trimeasă în „România Mare" pentru alimente. Şi aceste chinuri, Românii le indurau zilnic.

De câte ori nu 'şi înecau ai noştri durerile lor în plâns şi de câte ori nu 'şi înmuiau în lacrămi codrul de pâine uscată, pe care foarte arare ori îl găseau, pe când petrecerile Bulgarilor se ţineau lanţ în casele Doamnei Marcof, la Rafael Mateef, Ilie Grecof, Dinciu Stoicof, şi alţi „oţi" încetăţeniţi români.

Vi se vor fi părând poate poveşti, şi mie tot aşà mi s'au părut, până ce le am controlat, că sunt adevăruri crude constatate de comisia de cercetare.

Şi acum, dacă stai să compari cruzimile acestor copii vitregi, pe care i-am ocrotit, îmbogăţit şi îmbrăţişat, fără să le cunoaştem perfidia şi ingratitudinea; dacă le comparăm — zic — cu nepăsarea autorităţilor noastre, nu ştii de care din ele să te îngrozeşti mai mult.

Toţi aceşti prigonitori ai neamului nostru sunt şi astăzi cetăţeni români şi nimeni nu s'a gândit să le ridice această calitate şi să-i trimeată în ţara, pe care au ştiut s'o servească aşà de bine.

Doi locuitori din Tulcea au fost spânzuraţi, numai pe simpla bănuială — pârâţi de Bulgarii tulceni — că ar fi trimes niste scrisori peste Dunăre. Contra Bulgăroaicelor, care fac azi naveta între Tulcea şi Sofia, căptuşite cu scrisori împotriva Statului nostru, nu s'a luat nici o măsură, de şi sunt dovezi şi acte, care le pun în faţa adevărului.

Cum de a fost tolerat capul de bandiţi, Ivan Marcof, ca să locuiască în Tulcea, după atacul dela Nicoliţel, în văzul tuturor autorităţilor româneşti, până în Martie anul trecut, când l'au făcut scăpat în Bulgaria, tocmai atunci când trebuià predat Curţii Marţiale?

Nu sunt acestea destule probe — fără a mai cità altele tot aşà de vădite — de o nepăsare criminală din partea alor noştri?

* * *

Dacă aş fi căutat să închid cartea suferinţilor Românilor tulceni, fără a relevà, că aci se găseşte un cuib de intrige făţişe bulgăreşti, ar fi fost să mă fac părtaş, la crima de trădător de neam, cu cei care inconştient sau din interes, le oploşesc.

Ar fi fost, ca lacrămile atâtor fraţi obijduiţi, care din gospodăriile şi din belşugul lor de odinioară, numai au unde să-şi plece capul; ar fi — zic — ca lacrămile lor să-mi împietrească inima.

Mai 'nainte de a se fi instituit la Tulcea comisiunea de refacere economică, ar fi fost cu mult mai nemerit — cred — să se înceapă lucrul cu o prefacere etnică şi socială.

Ce mare apostolat ar aveà de îndeplinit această comisiune! Dar cine să fie omul la înălţimea de acum a vremurilor? Căci „Nu sunt vremurile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi" spune cronicarul Miron Costin.

Găsise-va oare un al doilea Neniţescu?

Colonel Ionescu Dobrogeanu.

Domnii abonaţi şi depozitari

sunt rugaţi ca la orice schimbare de adresă, sau reclamaţiuni, să ne Comunice şi numărul de pe benţiţa ziarelor primite.

La cereri de abonamente, *trebuie să ni se comunice clar, numele şi pronumele, comuna, judeţul şi data de când doresc să fie abonaţi.*

Domni depozitari,

din cinci în cinci numere sunt rugaţi să ne trimită socotelile. Pe retururi să se scrie adresa şi numărul de capete de ziar, expediate administraţiei.

IGIENA ŞI MEDICINA POPULARA

Apa de băut

Corpul omului cuprinde foarte multă *apă*, aşa că din zece părţi şapte sunt formate din ea. Noi perdem zilnic o câtime mare de apă prin respiraţie, prin plămâni (300 grame), prin pele (600 gr.), prin urină sau ud (1700 gr.), prin escremente (130 gr.), şi prin bale sau salivă şi alte căi, aşa că perderea totală ar fi de 2820 grame până la 3 litri pe zi.

Această apă perdută trebue pusă la loc, restituită corpului, căci fără ea omul nu poate trăi. Setea ne arată că corpul nostru are trebuinţă şi ne îndeamnă, ne sileşte să bem apă, numai apă, nu şi alte băuturi.

Nu toată apa trebue s'o luăm prin beuturi, căci o bună parte o găsim în hrana noastră, chiar şi în alimentele (mâncările) solide, cari cuprind o bună parte de apă; carnea, pânea, mămăliga, brânza, fructele, etc., toate fiind formate din o cantitate mai mare sau mai mică de apă. Altfel fiind omul n'are trebuinţă de a bea atâta apă cât perde, fiindu-i de ajuns *un litru* până la *un litru şi jumătate* pe zi, restul luându-l din mâncare.

Apa este un lichid transparent (ca sticla), fără coloare, fără miros şi fără gust. Ea este răspândită în natură cu atâta belşug încât acopere patru cincimi din suprafaţa pământului, sub formă de isvoare, pârâuri, râuri, fluvii, bălţi heleştele, lacuri, mării şi oceane. Afară de acestea ea să mai găseşte şi înăuntrul pământului, în mase subterane, precum şi în aerul atmosferic în stare de aburi, ceaţă şi nori'

Apa să compune din 2 volume de *hidrogen* şi un volum de *oxigen*, sau după greutate din 4 părţi de hidrogen şi 16 părţi de oxigen.

Apa care să găseşte la suprafaţa pământului nu este aşa de curată. Ea mai cuprinde materii saline, minerale, organice şi gazoase în soluţiune şi alte corpuri în suspensiune. La temperatură de 0° apa să întăreşte, să schimbă în *ghiaţă*. Apa îngheţată are un volum mai mare decât cea lichidă, ceace explică pentru ce vasele în cari apa să schimbă în ghiaţă crapă şi pentru ce ghiaţa înnoată la suprafaţa apei. La temperatura de 100 grade apa începe a fierbe şi a se preface în *aburi* (vapori); dar ea abureşte şi la temperatură mai mică, ceace să chiamă *evaporaţiune*, care producându-se la suprafaţa apelor de pe pământ, aburii să ridică în atmosferă şi regulează starea de umezeala a aerului. Aceşti aburi fac ceaţa şi norii.

Apa de băut sau *apa potabilă*, după cum o numim noi doctorii, pentru ca să fie bună trebue să fie limpede, fără coloare, fără miros, cu gust plăcut, să fie aerată, rece vara, temperată sau nu prea rece iarna (temperatura ei să nu treacă nici odată peste 12 grade); să cuprindă anumite săruri, iar substanţele fixe adecă substanţele solide cari rămân după evaporare la 100 grade, să nu treacă de o jumătate de gram la litru; să cuprindă cât să poate mai puţine materii organice; să nu aibă amoniac, azotate şi fosfaţi; să facă clăbuci cu săpunul şi să fiarbă bine legumele; să nu cuprindă nici un *microb* producător de boală (patogen) şi cât se poate mai puţini microbi nevinovaţi.

Din cele zise rezultă că o *apă de băut* (patobilă) nu este apa curată chimiceşte, adecă să cuprindă numai oxigen şi hidrogen; ci ea trebue să mai aibă şi alte corpuri, să mai conţie şi gazuri, cum este *aerul* şi bioxidul de carbon, cari o fac plăcută la gust şi uşoară la mistuit, şi săruri; clorură de sodiu (sare de bucătărie), bicarbonat de calciu, suflat de calciu şi de magnezie.

Apa este *rea* pentru băut şi trebue să ne ferim de ea, atunci când are gust rău, fiindcă cuprinde lucruri stricătoare sănătăţii. Eamai este rea şi atunci când nu cuprinde *gazuri*, aer şi *săruri*, căci se mistue greu şi n'are gust bun, cum este apa distilată şi apa fiartă neaerată.

Când gazurile se găsesc în câtime prea mare, apa nu mai e bună de beut; ea este o apă *minerală*, care se întrebuinţează numai în anumite cazuri. Când apa n'are *săruri*, ea nu este gustoasă şi corpul sufere din lipsa sărurilor; iar dacă sărurile să găsesc în câtime prea mare, mai mult de o jumătate gram la un litru, apa este *aspră*, selenitoasă, nu mai fierbe bine legumele şi nu mai face clăbuci cu săpun, având şi un gust rău. Apa este *sălcie* când are prea mult sulfat de calciu; ea cade greu la stomac şi se mistue cu anevoinţă când cuprinde prea mult carbonat de calciu; ea este purgativă (te scoate afară) când are mult sulfat de magneziu (sare amară); iar când are prea multă clorură de sodiu (sare de bucătărie, obicinuită) are un gust sărat şi în loc să potolească setea, o măreşte,

Apa este nesănătoasă când cuprinde substanţe anormale *anorganice* sau *organice*. Intre cele *anorganice* sunt: materii argiloase, silicioase, calcaroase, cari fac ca apa să fie turbure; sau poate să cuprindă în disoluţie diferite corpuri pe cari apa le-a luat din cursul ei pe pământ sau din pământ, ori că ele au fost aruncate în apă de canale, de fabrici, de spălătorii, tăbăcării, etc. Ea mai poate cuprinde plumb, arsenic, amoniac, nitrite şi fosfate, care toate fac ca apa să nu fie bună de beut.

Intre materiile *organice* pot fi diferite materii *moarte* sau *vii*, în suspensiune sau în disoluţiune. In suspensiune se pot găsi *cadavre* de animale: insecte, peşti, şoareci, câni, pisici, moluşti, etc.; bucăţele de lână, bumbac, pene, peri, bucăţele de lemn, de paie, boabe de scrobeală, polen, epiteliuri vezicul, globule de mucus, resturi alimentare, escremente, etc., cari intrând în putrefacţie (putrezindu-se) produc pe lângă amoniac diferite *otrăvuri* (*toxine*), cari dau naştere la dureri de stomac şi de maţe, la diareie (urdinare, eşire afară).

Ca materii organice *vii* se pot găsi în apă diferite *animale* şi *vegetale*. Afară de animale superioare ca peşti, moluşti, etc., cari nu ne interesează din punctul de vedere al sănătăţii, se pot găsi animale inferioare ca viermi, infuzorii, şi altele, cari sunt cu mult mai primejdioase, pe cari din apă de beut le putem lua sub formă de ouă sau sub formă de embrion, diferiţi paraziţi, cum sunt *limbricii* (ascarizii), *viermuşorii de şezut* (oxiurii), *tricocefalul de panglică* (tenie), pe care ni-l trece nouă sub formă de *cisticere;* tot din apă ia ouăle de *botriocefal* (tot un fel de panglică). Din apă putem lua şi ouă sau larve de *anghilule* (stercorale şi intestinale) cari înmulţumindu-să produc urdinare; apoi mai putem lua amiba, numită *coli*, care dă naştere la dizenterie (urdinare cu sânge). Dintre *vegetale* putem găsi în apa de beut unele indiferente, neprimejdioase, altele insă foarte rele pentru sănătate, cum sunt *microbii* (bacteriile), cari sunt de 2 feluri: microbi *patogeni* (producători de boale) şi *saprofiţi* (nevinovaţi).

O apă ca să fie *bună de beut* nu trebue să aibă *nici un microb producător* de boală (patogen), iar *microbi nevinovaţi* (seprofiţi) cât se poate mai puţini (să nu treacă de 300 la un gram de apă) Un singur microb patogen este mai primejdios decât sute de mii de microbi saprofiţi. Foarte multe boale mari şi periculoase se pot lua prin apa de beut; frigurile tifoide (lingoarea) holera, dizenteria (urdinarea cu sânge), diarea (urdinarea). In apa de beut se mai pot găsi microbii supuraţiei (cari fac puroiu) microbii tetanului (a fălcariţei), ai gangrenei gazoase, ai dalacului, ai ofticei, şi alţii.

Fiindcă sunt mai multe feluri de da apă; de *ploaie*, de *râuri*, *fluvii*, *bălţi*, *lacuri*, *heleştaie*, *mare*, de *isvoare* şi *puţuri*, să vedem acum care este apa cea mai bună de beut?

Apa de *isvor* este foarte curată, şi are microbi, când vine dela o adâncime de cel puţin 5 metri, când pământul care o acopere n'are crepături, când suprafaţa acestui pământ nu este infectată de gunoaie, eroremente, etc. Când apa unui isvor se turbură după ploaie este semn că pământul deasupra este crepat şi prin crepături apa de ploaie a pătruns până la isvor, ducând toate murdăriile de pe pământ în apa de isvor. Apa de isvor, ori cât de curată ar fi, dacă n'o bem proaspătă, dacă este stătută se strică, căci microbii cari cad în ea se inmulţesc foarte repede.

Fiindcă apa de isvor nu o găsim în tot locul, suntem siliţi să ne luăm apa de beut din *fântâni* (puţuri), săpând sau găurind pământul până ce dăm de apă. In teorie *apa de fântână* este întocmai ca şi apa de isvor, dar în realitate nu este aşa, şi sunt o mulţime de fântâni a căror apă este *rea* din pricina *microbilor*, cari vin în apă fiindcă fântâna nu este bine făcută, nu este închisă (astupată) la gură, aşa că microbii cad în ea din aer, sau din depozitele de băligar, din latrinele prea aproape, din pământul infectat, de unde microbii sunt duşi în fântână prin apa ploilor sau prin infiltraţie. Pe la sate adeseori se vede în jurul fântânilor noroiu (tină) plin de murdărie, de microbi, provenit din amestecarea pământului cu urina şi baliga vitelor aduse spre adăpare, şi cari microbi se strecoară în apa din fântâni; este bine ca fântânile să fie zidite, iar la gură să aibă un colac de piatră sau de ciment armat şi să fie acoperite. Fântânile puţin adânci (superficiale) sunt mai supuse la infecţiune şi apa lor se strică mai cu inlesnire. Fântânile *adânci* sunt mai bune, au apa mai curată din cauză că infiltraţiile se fac mai greu. Fântânile trebue făcute cât se poate, departe de latrine (priviţi), cel puţin de 20 metri.

Afară de apele de *isvor*, de *fântâni* şi de apele *lacurilor de munte*, cari sunt cele mai bune de băut, toate celelalte ape; de *ploaie*, de *râuri* şi de *fluvii* înainte de a-le bea trebue să fie curăţite (purificate) pentru ca să nu aibă microbi producători de boale. Pentru a curăţi apele de microbi sunt trei mijloace mai practice; *fierberea*, *filtrarea* şi *tratamentul chimic*. Cel mai uşor şi mai sigur mijloc de a omori microbii este *ferberea* şi eu mă voiu ocupa aci numai de ea fiind la indemâna tuturor. Pentru aceasta trebue *să ferbem apa în clocote o jumătate de cias*, iar apa trebue lăsată în acelaşi vas să se răcească şi de acolo s'o bem; în ziua următoare să ferbem altă apă. Dar apa fiartă este cam grea la mistuit şi pentru aceasta trebue s'o batem, s'o aerăm.

Terminând voi mai spune că apa trebue băută în câtime potrivită, moderată, dacă voim să avem o digestie (mistuire) bună; bând prea multă apă vom moleşi stomacul şi vom suferi de *dispepsie* (mistuire grea). Intrucât priveşte temperatura apei de băut, voi spune că apa *rece* de 4 până la 10 grade, aţâţă pofta de mâncare. Apa *mai rece* de patru grade estre stricătoare. în timpul mâncării, dar şi mai stricătoare între mese când omul este asudat şi stă pe loc, ea poate da naştere la durere de stomac (crampe), la aprindere de plămâni, (pneumonie) şi junghi. Apa caldă, în timpul mâncării, este rea căci îngreunează mistuirea şi dacă se recomandă băuturile calde la cei ce sufer de dispepsie (mistuire grea), aceasta se face numai la sfârşitul mâncării şi sub formă de ceaiuri (tizane).

Dr. Vasile Bianu,
medic colonel în rezervă.

GOSPODĂRIE

Mierea

Cine nu cunoaşte bunătatea mierei, ca aliment şi ca doftorie, şi ea totuşi lipseste încă din cele mai multe case! In Sf. Scriptură se zice într'un loc: Ce e leul între animale, aurul între metale, diamantul între pietre, e mierea între alimente (de-ale mâncării).

Albina mişţueşte întâiu în stomacul ei nectarul supt (din) flori, apoi îl depune în celulele fagurilor. In felul acesta, mierea pe care o consumăm (mâncăm) noi, nu mai e nevoe să fie mistuită inc'odată în stomacul nostru şi trece deadreptul în sânge. De aceia, mierea e pentru copii, oameni mai înaintaţi în etate, bolnavi şi reconvalescenţi (ceice abia au scăpat de boală), precum şi pentru ceice lucrează cu capul şi pentru cei cu nervii slăbiţi nu numai un aliment minunat, dar şi doftorie. Medici vestiţi au dovedit, că mierea se mistueste cu mult mai uşor decât zahărul, de aceea e de un preţ mare şi pentru copiii de ţâţă. Mierea *curată* băută în cafea, lapte sau ciai regulează şi inţeşte mistuirea.

Mierea are în ea şi acid (acreală) de furnici, aşa că *opreşte încuibarea bacteriilor* (sămânţa de boale), de aceea să zice că e aseptică; dar ea nimiceşte şi bacteriile încuibate, e deci şi antiseptică.

Când le *ies dinţii la copii* le frecăm gingiile cu rădăcină feartă de muşeţel şi îndulcită cu miere.

Invăţătorii, profesorii, oratorii, cântăreţii, peste tot ceice îşi *întrebuinţează mult vocea*, nimic nu e aşa bun ca mierea, dacă e vorba să se apere de răguşeală şi tusă. La *răceli* e bine să bem, înainte de culcare, miere în vin ferbinte. Copiilor, cari tuşesc, le dăm lapte cât mai ferbinte cu miere.

Pe *tăni de arsură* sau de *tăietură* punem miere lichidă. Durerea inceteasă curând, rana se vindecă mai iute şi fără să lase urmă.

Toată lumea cunoaste cel puţin o parte din bunătăţile mierei. Dar pentru aceea tot se mai găsesc sate, unde nu-e nici un stup. Un gospodar cu 3—4 stupi va avea o mică comoară la casa lui.

Cronica economică

Toate ţările Europei, cunosc în deajuns averea pământului nostru, binecuvântat de Dumnezeu.

Bogaţiile câmpiilor noastre grâul şi porumbul a hrănit şi nutreşte o bună parte a popoarelor Europene. Averea nepreţuită a munţilor noştri, lemnul, serveşte la construirea clădirilor în multe ţări. Subsolul ţărei noastre în care se află sarea, fierul, aurul şi aurul negru, păcura, e dorit de statele mari europene şi produsele acestui subsol formează în multe state însuşi bogaţia lor.

Pare de sigur curios acest lucru însă acesta e adevărul, întru'cât multe din ţările industriale trăiesc şi întreaga lor avuţie naturală se birue tocmai pe averea pământului nostru Românesc.

Dacă sânt oameni în Europa şi mai cu seamă dacă au fost cari să nu cunoască Geografia ţărei noastre şi să creadă că Bucureştiul e în Turcia ori Bulgaria, nu a fost însă nimeni în lumea comercială şi industrială care să nu cunoască bogaţiile nesfârşite a le adâncurilor pământului Românesc, care să nu ştie că o bună parte a averilor lor, curg din dărnicia solului nostru, care să nu-şi dea seama că pâinea lor de toate zilele e productul ţărei noastre, blagoslovite.

Vitregia vremurilor trecute făcuse să se cunoască numai avuţia pământului nostru.

Singurul lucru prin care prezentam interes streinătăţei şi rar de tot când unii dintre marii nostri gânditori spărgeau învelişul neparărei generale făcând să se vorbească în lume de existenţa unui popor cu mari însuşiri, la porţile orientului îndepărtăt.

In vremea aceia, o bună parte a ţărei noastre se afla în stăpânirea streină şi duşmănoasă sub eticheta căre a se desfăceau pe pieţele mari Europene produsele pământului nostru.

In vremea aceia bogaţiile noastre naţionale. ajungeau prin mijlocirea acaparărilor internaţionale, pe pieţele lumei sub firmele păsăreşti a le intermediarilor, fără să se vorbească de pământul nostru Românesc.

Tot felul de Asociaţiuni streine se aşezau tot mai temeinic să pompeze averea noastră, înundând prieţele Europene cu produsele ţărei, ţară de care însă nu se vorbea, fiindcă majoritatea acestor firme erau firme streine venite la noi din toate colţurile globului pământesc.

A venit marele răsboiu European să aşeze în adevarata lumină nu numai bogaţiile pamântului ei şi nepreţuită bo-

ție sufletească, virtuțile și vitejia unui popor necunoscut încă, virtuți și bărbăție ce a nunnat lumea și sta-omicindu ne faima, ne-a așezat pe același picior de egalitate cu marele popoare Europene în rândul cărora cu toata cinstea cuveintă, ni s'a făcut loc.

In această situațiune am ajuns să luăm legatura directa cu piețele mari streine, fără ca să mai fie nevoie să se schimbe firma produselor noastre cu etichetele pompoase a le societăților neromânești.

Trebue neapărat să ne folosim de această stare de lucruri spre a pune în adevărată valoare solul și subsolul nostru ca astfel produsele lor să se știe că sânt ale noastre, nu ale firmelor intermediare ce ni le vindeau în streinătate.

Pentru aceasta, capitalul românesc atât de sporit astăzi, trebue să ia drumul spre industriile naționale, banii noștri, economiile noastre ale tuturora trebuesc îndreptate spre exploatarea bogățiilor românești.

Prețul scăzut al leului nostru este numai o aparență, nu o realitate. Puterea lui cumpărătoare de schimb ce astăzi pare atât de slăbită e numai ùn joc al burselor streine, joc pe care în mare parte îl facem noi și de care noi sântem răspunzători.

Răsboiul a făcut să se nimicească puterea noastră de producțiune. Grânele din pricina lipsei de brațe în anii din urmă nu au fost bogate. Averea sub-pământeană de și scos din pământ, totuși în vremea ocupațiunei ne-a fost jefuită de vrăgmași pentru o parte a țărei; iar o altă parte a țarei noastre de astăzi Ardealul a intrat în stăpânirea noastră de puțin timp.

Nevoile refacerei gospodăriilor noastre s'au înmulțit. Și o stare sufletească nouă a pus stăpânire pe mulți dintre noi după răsboi și anume aceea că nu mai ținem seama de ziua de mâine, stăpâniți de dorul de a ne împlini toate chefurile noastre cu ori ce chip, de a trăi cât mai în larg și cât mai plăcut cu orice preț.

Ca pe niște copii ne-a mințit vremea nouă cu lucrul ei nebun. Am luat din streinătate și ce ne-a trebuit, și ce nu ne-a trebuit, luându-ne parcă la intrecere să fim cât mai risipitori pe nimicuri fară preț.

Mătăsăriile cu prețuri mari, au înlocuit până și țesăturile minunate ale sătencelor noastre. Parfumerii subțiri, tot felul de vopsele pentru chipuri, tot felul de lucruri fără folos, le-am adunat de pe piețele lumei pe care nu se vindeau, plătindu-le tot mai scump, din ce în ce mai scump.

Streinătatea văzând pe ce lucruri stricăm banii pe de o parte, pe de alta văzând că produsele țărei noastre s'au împuținat, spre a ne scumpi munca la ei în țară și în special spre a ne sili să vindem ieftin produsele noastre în viitor, au ieftenit banul nostru față de banul lor atât de mult în cât atunci când le vom vinde noi bogațiile noastre ce ne prisosesc, să nu le vină pe preț ridicat.

Astfel noi, cumpărând fleacuri de podoabe și găteli, pe care ni s'au cerut bani mulți, să zicem că pentru un lucru ce la ei în țară are preț de cinci lei nouă ne-a luat cincizeci, a făcut aceasta ca atunci când noi vom cere pentru grâul și petrolul nostru un preț mare ei să ne plătească cu cinci lei de ai lor, cei cincizeci lei ce i-am cere noi și care nu-i ar costa pe ei mai mult.

Ce trebue să facem în viitor pentru schimbarea acestei stări de lucruri!

Dr. Talaleu Economu.

Intâmplările de peste hotare

In săptămâna aceasta marii noștri aliați s'au înțeles asupra regulărei a două chestiuni inportante: prima este acea a păcei cu Turcia, a doua acea a Sileziei.

In chestiunea păcei cu Turcia au hotărât să dea orașul Smirna acesteia spre o curma măcelul din Asia mică. Din nenorocire Grecia nu a primit această împărțire și a hotărât să lupte mai departe singură, aliații părăsind-o în voia soartei.

In chestiunea Sileziei Aliații s'au unit cu părerea Franței susținând că regiunea industrială a acestui ținut trebue dată Poloniei, după cum a voit-o votul populației numit „plebiscit", care a avut loc săptămânile trecute. Pentru jumătatea agricolă a ținutului, locuită mai mult de germani, s'a hotărât să fie redată Germaniei. In *Anglia* continuă luptele între naționaliștii irlandezi cari voesc neatârnarea Irlandei și armata engleză. Este o revoluție care distruge tot ce are mai frumos această insulă împreună cu floarea neamului. Pentru aceasta regele Angliei a făcut un inimos apel la unire iar primul ministru englez a invitat pe capul revoluționarilor la o consfătuire la Londra spre o ajunge la o pașnică înțelegere.

Anglia voește să dea autonomia Irlandei, insulă vecină ei, locuită de un popor mult asemănător și care până azi face parte din Regatul englez. Revoluționarii irlandezi cunoscuți sub denumirea de „sin-feinn-eri" nu se mulțumesc însă cu atât ci voesc complecta neatârnare. Lupta între ei și Anglia continuă de sute de ani și mulți bravi au căzut deoparte și de alta. Niciodată această luptă n'a fost însă mai aprigă ca acum. Să sperăm totuși că o pace se va încheia între aceste două brave popoare cari cu toată ura dintre ele nu pot trăi decât împreună, interesele și așezarea lor geografică impunând o strânsă prietenie între ele.

CRONICA SĂPTĂMÂNEI

Adunarea legiuitoare

Camera în această săptămână s'a ocupat tot de cele două mari legiuri, a împroprietărirei în vechiul Regat și-a reformei financiare. Prima legiuire a început să se voteze pe articole, adică în amănunt, ajungându-se Joi la sfârșit. Multe au fost însă schimbările ce s'au adus legii toate pentru a *mări întinderea de pământ dată țărănimei* astfel că azi să crede că se va trece cu mult peste cele două milioane hectare date prin Constituția dela Iași.

Reforma financiară se votează și ea pe articole, cu unele schimbări ce tind să micșoreze dările pe cari le socotea trebuincioase primul plan al d-lui ministru de Finanțe Titulescu. Intre legiuirile mai mici votate săptămâna aceasta trebue să așezăm și legea plasărilor a d-lui Trancu ministrul muncei, menită să ajute găsirea de lucru muncitorilor.

La Senat, adică în adunarea bătrânilor, s'a urmat săptămâna aceasta discuția pe articole a legiuirei reformei administrative dându-se drept de vot femeilor în alegerile comunale, s'a votat totodată o nouă legiuire pentru ape

Stările din Ungaria

Nu demult, guvernul unguresc a chemat un număr mare de gazetari din Șvițera, ca să le arete ce rânduealá minunată e în Ungaria. Au venit dar, dupăcum mărturisește o foaie tot ungurească din Budapesta, n'au prea avut ce vedea căci Ungurii nu i-aumai slăbit din banchete și plimbări cu automobilul.

Dacă i-ar fi lăsat să meargă singuri, ar fi avut ce să vadă. Ungurii se laudă, că numai în țara lor e rânduealá și liniște. Da liniște de mormânt. Căci nu e zi, în care să nu se scoată cadavre omenești din Dunăre. Poliția a vestit, că sunt nenorociți, cari s'au sinucis. E curios însă, că aceste sinucideri se întâmplă toate la fel: cei scoși din Dunăre sunt sugrumați cu sârmă și au mâinile legate. Așa a spus un deputat chiar în camera din Budapesta. Pentru această destăinure a și fost dat afară din cameră. De fapt e vorba de omoruri făptuite de ofițeri, cari nu merită numele acesta. Neamul unguresc a avut totdeauna un număr mare de nemeși (boeri), cari n'au vrut să lucreze nimic. Pelângă cei din Ungaria s'au mai adăogat acum și mulți, de cari am scăpat noi. Toți aceștia sunt plătiți de guvernul din Pesta și când nu beau și joacă cărți, caută „patrioți răi", îi jefuesc și omoară, Acești nenorociți sunt „sinucișii", pe cari îi aduc apele.

In Ungaria e acum la putere partidul social-creștin (?), compus din conți, baroni, nemeși și membri din clerul înalt. Aceștia s'au intovărășit cu ucigași „patrioți", ca să țină în fața poporul și să nu fie siliți a-i da pământ și drept de vot universal, egal și secret. Și ca să abată atențiunea poporului maghiar dela robia, în care e ținut și acum, îl amețește mereu cu speranța, că în curând va bate România, Iugoslavia, Austria, Ceho-Slovacia și Italia, ca să ia inapoi părțile desrobite ale Ungariei. Pentru aceasta se agită mereu, tipăresc cărți, în cari ne înjură, trimit mereu spioni în România, cu bani mulți; ca să ațâțe pe Ungurii dela noi și pe puțini bolșevici, pe cari âi avem. Nu le pasă, că poliția noastră prinde mereu zeci de spioni de aceștia, nici nu se gândesc, că și răbdarea noastră față de Ungurii dela noi va avea sfârșit, dacă poporul unguresc din Ungaria își va perde mintea și va asculta de ceice îi storc vlaga. In străinătate s'a cumpărat câteva gazete, în cari scriu prăpăstii despre țara noastră: că la noi sunt zilnic revoluții, că Românii omoară pe Unguri și alte minunății, de par'că noi am fi... Unguri din Budapesta.

Nu-i vorbă, pentru hoț e mai dureros când își perde prada, decât pentru omul cinstit, care cu muncă dreaptă și-a agonisit ce are. Dar larma din Ungaria nu ne sperie: Până avem armata noastră românească, care e însuși poporul român, nu ne temem decât de Dumnezeu.

Refacerea gospodăriilor dăunate de răsboiu

D-l Ministru Petrovici în vizita ce a făcut-o ținuturilor distruse de răsboiu din vechiul regat s'a încredințat că preaputin s'a lucrat pentru refacerea satelor și orașelor distruse de dușmani. E adevărat că pe alocurea s'a adus material, însă acesta din lipsă de brațe a rămas neintrebuințat putrezind în depozite. De asemenea în unele părți s'au întâmplat neregulí, materialul fiind dat acelor ce nu aveau nimic de refăcut sau speculanților.

D-l Petrovici a luat măsuri ca atât în regiunea Mărășeștilor cea mai distrusă de răsboiu, cât și în acea a Dunărei, lucrările să înceapă cât mai neintârziat.

Astfel țăranii vor putea să părăsească nesănătoasele bordee în cari se adăpostesc acum, iar orășenii se vor putea reintoarce la casele lor. E o măsură dreaptă care dusă la bun sfârșit va da un nume bun ministrului ce-a luat-o și va scoate din suferinți nenumărate familii

România despăgubește Ungaria?.

O veste foarte tristă ne vine din străinătate. Anume la Paris și Viena sfaturi compuse din oameni politici aliați, voesc să sílească România să plătească Ungariei despăgubiri pentru materialul de cale ferată pe care l-a luat dela unguri în răsboiul cu Bella Khun.

E de prisos să mai arătăm cât de nedreaptă e această cerere când însuși marele general francez *Foch* a dovedit că după toate legiuirile ce există între popoare acest materia îne aparține fără a da socoteală de el cuiva, fiind pradă de răsboiu. Aliații noștri voesc să ne facă să plătim dușmanilor pentru lucruri ce ne aparțineau de drept pe când acești dușmani în doi ani de ocupație au secătuit vechiul regat fără să dea cuiva vreo despăgubire. E desigur nedrept și delegații români în comisiunile dela Viena și Paris vor ști să arăte aceasta. Credem că până la sfârșit se va renunța astfel la planul de-a se da ungurilor o parte din avuția noastră, drept răsplată că au ucis atâția soldați aliați pe toate fronturile pe cari au luptat.

Guvernul care veghează la păstrarea drepturilor României va face ca și de data aceasta ele să fie respectate. De asemenea marii noștri aliați alăturea de cari am luptat în trecut și vom lupta în viitor, luminați de dreptatea cauzei noastre, nu vor susține până la sfârșit pretențiunile dușmanilor noștri și-ai lor.

Bucium.

INFORMAȚIUNI

Spionajul în Ardeal. Un nou cuib de spionaj a fost descoperit în Ardeal. El își avea sediul în Oradia-Mare Până acum au fost arestați 17 spioni și 5 spioane.

Aceștia sunt veniți pe ascuns din Ungaria pentru a organiza spionajul la noi.

La ei s'au găsit o mulțime de arme, otrăvuri, sume mari de bani și o mulțime de acte din care se vede foarte bine vinovăția lor. Din declarațiile lor reiesă că în fiecare oraș din Ardeal au fost organizate asemenea bande de spioni maghiari. Locuințele și birourile lor erau prin peșteri și prin pădurile din jurul Orăzii-Mari. Iată cum se înțeleg străinii să răsplatească blândețea și bunătatea noastră.

Muncitorești. Muncitorii din ramura industriei textile au reînoit contractele colective.

Școlare. Inscrierile la liceul de fete Regina Maria din Cluj se fac în zilele de 1. 2, și 3 Septembrie

Dela direcția regiei. De oarece mulți negustori au vândut sarea peste prețul stabilit din partea regiei, Direcțiunea Regiei a hotărât să facă un aspru control la negustorii de sare și să aplice pedepse foarte mari acelor ce au călcat prețul fixat de regie.

Modificări la legea agrară. In urma discuțiilor mari care au avut loc cu ocazia reformei agrare, în România, s'a modificat legeapropusă laînceput, în sen ul că exproprierea se va face pe proprietar nu pe proprietate. Aceasta înseamnează că dacă un boier are trei moșii nu i-se lasă câte 200 de hectare din fiecare moșie ci se expropriază toate moșiile proprietarului lăsându-i din toate numai atâta cât să nu treacă de 200 de hectare dacă moșia e așezată la munte sau la deal, 250 acolo unde populația este deasă și 500 de hectare acolo unde populația este rară.

După această lege nici un proprietar nu va putea stăpâni, în vechiul regat mai mult de 200—250—500 hectare de pământ.

Starea pășunilor și a fânațelor. Din cauza deselor ploi care au căzut de câtva timp în Ardeal starea fânațelor și a pășunilor s'a înrăutățit foarte mult. Iarba cosită, din cauza lipsei de soare nu s'a putut usca și a putrezit.

Crescătorii de vite sunt foarte îngrijați de aceasta.

Princesa moștenitoare a Greciei îngrijește de răniți. Princesa Elisabeta, Fica M. S. Regelui Ferdinand al României, azi soția moștenitorului tronului Greciei, a plecat la Smirna (un oraș din Asia mică) pentru a lua conducerea spitalului de răniți sosiți de pe frontul greco-turc.

Incetarea grevei minerilor englezi. Marea grevă a minerilor englezi care a ținut 90 de zile a încetat complect, toți minerii reluând lucru.

Alianța Româno-Polonă. Tratatul de alianță între România și Polonia cere a fost adus zilele acestea în camera poloneză a fost primit cu nesfârșite ovații de către deputații poloni. Un singur socialist a votat contra tratatului.

Războiul greco-turc. In ultimul timp Greci au suferit mari înfrângeri din partea Turcilor. Bătuti la Sabrudja, Greci fug în debandadă Turcii urmăresc armatele grecești care se retrag în goană spre Tapa-Talda.

Atentatul dela Belgrad. (Serbia.) In capitala Serbiei a avut loc zilele trecute un mizerabil atentat îndreptat contra prințului regent Alexandru. Atentatorul a fost prins și în urma destăinuirilor făcute de el s'a aflat că face parte dintr'o mare organizație comunistă din Serbia, care avea centrul la Belgrad. Această organizație este în strânse legături cu B.-Pesta și Viena. Autoritățile sârbești au început o amănunțită cercetare pentru a descoperi pe toți membri organizației.

Nereușita congresului internaționalei III. In urma rezultatelor nenorocite pe care le-a dat guvernarea comunistă din Rusia, rezultate care au pus pe gânduri pe toți comuniștii ruși și străini, precum și în urma deselor certuri dintre Lenin și Trotzki, internaționala III. dela Moscova n'a avut nici nu succes. Adunarea a avut loc fără absolut nici o însuflețire și au luat parte la ea un număr foarte mic de aderenți. Guvernarea comunistă e la marginea prăpastiei.

In America nu mai e de trăit. Mai mulți Ardeleni sosiți din America spun, că acolo, pâinea, carnea și legumile sunt de șase ori mai scumpe decât înainte de războiu. Multe fabrici s'au închis, altele mai lucrează numai cu puțini lucrători. Cauza e scumpirea dolarului pentru țările, cari importează mărfuri din America, așa că Americanii vând tot mai puține mărfuri, căci în *toate* țările banii sunt scăzuți în valoare față de dolar. Un lucrător din cei sosiți povestește, că înainte de-a intră America în războiu câștiga 50 de dolari pe săptămână lucrând opt ore pe zi, anul acesta lucra 12 ore pe zi, ca să câștiga 25 dolari pe săptămână. Am putea deci zice „fie pâinea cât de rea, tot mai bună'n țara mea". Dar vorba aceasta nu-i potrivește, căci nicăiri nu e pâinea așa de bună ca la noi. Lucreze numai fiecine aici în țara noastră *de bună voe*, cum era *silit* să lucreze în America și va câștiga mai mult decât mergând la America.

Congresul general al ungurilor din Ardeal. După ce șefii maghiarilor din Ardeal au făcut în toate județele Ardealului organizațiuni cu caracter politic pentru a fi uniți în ființă contra noastră, zilele aceasta s'a întrunit la Cluj congresul general al organizațiilor politice a ungurilor din Ardeal. In numărul viitor vom publica hotărârile luate de acest congres.

Blocusul contra Ungariei. Mica antantă (alianță) a hotărât blocusul în potriva Ungariei în cazul când fostul împărat Carol, se va reintoarce pe tron. Jugo-Slavia a fost însărcinată să interneze într'o insulă din marea adriatică pe fostul împărătul Carol pentru a-i tăia pofta de a mai veni pe tronul Ungariei și astfel să restabiliască familia Habsburgilor.

Bancnotele bancii generale. Banii de hârtie a Bănci generale se preschimbă între 1 și 31 Iulie. S'a luat hotărârea pentru a se veni în ajutorul tărănimei, ca să se primească la plata dărilor, în Ardeal, bilete (bani) ale Bănci generale. Preschimbarea se face în toate localitățile și la perceptoratele noastre de stat.

CITITORII NOȘTRI, mai ales cei dela sate precum și meseriași și muncitori de orice fel, cari doresc a înființa orice fel de cooperative precum și îndrumări speciale, să se adreseze inspectoratului cooperației din Transilvania și Banat, Str. Lunei 54, Cluj.

Marele serbătorire a rectificarei garanției dinspre Ceho-Slovacia

Prin tratatele de pace încheiate în urma războiului, prin care se hotărâse împărțirea Austro-Ungariei între popoarele subjugate ei, fixarea granițelor noastre dinspre Iugo-Slavia și Ceho-Slovacia a fost făcută așa de pripit și de netrainic în cât încă de atunci toată lumea era sigură că granițele fixate, nu pot fi pentru totdeauna și că în interesul, chiar, al ambelor țări era neapărată nevoie de o schimbare a lor. In adevăr cum era să fie trainică o frontieră care, tăia hotarul comunelor în două părți, lăsând o parte României și ceelaltă Ceho-Slovaciei. Cum putea să rămâie pentru totdeauna o graniță, care obliga pe oameni să-și scoată pașaport ca să poată trece granița în altă țară, spre a-și lucra pământul — căci satul era în Ceho-Slovacia, iar pământurile oamenilor în România, și dintr'o țară în alta nu puteai trece fără pașaport.

Inceputul acestor schimbări a graniței și începutul satisfacerei intereselor populațiilor dela graniță, a fost făcut în convenția dela Praga din 4 Mai 1921 prin care destoinicii bărbați de stat ai Ceho-Slovaciei pe de oparte și ai României pe de altă parte au recunoscut că granița dintre țările lor nu putea fi durabilă și că România a fost nedreptățită prin fixarea ei și că prin urmare se impunea în interesul ambelor țări o schimbare a frontierei. Rezultatul consfătuirilor dela Praga a fost hotărârea de a se schimba această graniță lucru care s'a și făcut.

Prin acest act legăturile de prietenie dintre cele două tări au devenit și mai strânse ca mai înainte iar urmările acestei prietenii vor fi cu siguranță numai și numai folositoare, celor două țări vecine.

Prin această convenție dela Praga s'a redat României teritoriu dela sud de Tisa locuit numai de Români, iar Cehslovacia a primit în schimb trei sate care erau locuite de neromâni. Granița a fost fixată pe întinderea cuprinsă între Sighetul Maramureșului și vama dela Halmi. Comisiunea românească pentru fixarea noului granițe a fost prezidată de *D-l General Neculai Petala*, comandantul corpului 6 de armată având ca membri pe *D-nii General Florescu* șeful statului major al corp. 6 armată. *Băltescu* prefect de Satu-Mare, *Colonel Maxim*, *Vintilă Petala* atașat de legație și secretar al comisiunei, și *Ion Dacia* inspectorul general al vămilor.

Cu un entuziasm de nedescris a fost primită comisiunea română de populația teritoriilor revenite la sânul patriei numa.

Pe distanța dintre Halmi și Târna-Mare automobilile cu care venea *D-l General Petala* și membri comisiei române, au fost înundate de flori în timp ce populația din toate satele retrocedate în urale nesfârșite, au însoțit automobilele până la Târna mare.

Comisia Ceho-slovacă era compusă din *Generalul Paris, Ministrii de externe, interne și finanțe* Ceho-slovaci și din *D-l Genral Pichon* fost ataș militar al Franței la București. După sosirea comisiunei cehoslovace care au fost primită cu acelaș entuziasm, d-nii Generali Petala și Paris au trecut trupele în revistă în mijlocul uralelor populației care nu mai încetau.

Ambele comisiuni au-intrat apoi în casa sparohială din Târna-Mare unde după ce au primit rapoartele subcomisiunilor au întocmit actul privitor ca primirea și cedarea noilor pământuri.

A urmat apoi la era 12 din zi o masă oferită de comisiunea române la care au luat parte pe lângă ambele comisiuni și toți primarii și notarii din comunele reanipte.

După terminarea mesei D-l General Petala ridică paharul pentru republica Cehoslovacă și pentru prietenia dintre cele două țări, la care a răspuns D-l General Paris ridicând paharul pentru M. S. Regele Ferdinand și Romania-mare.

Am uitat să spun că la intrarea în Târna-mare unde a avut loc solemnitatea a fost construit un minunat arc de triumf pe care era scris „Bine a venit România-mare" cu litere lucrate în crini.

Ambele comisiuni intră apoi în biserică unde a avut loc un serviciu religios, însoțite de uralele poporului adunat. După prânz la orele 2 a avut loc semnarea actelor de luare în primire a pământurilor cedate semnare care s'a făcut pe o masă înconjurată de flori și asezată în mijlocul piței. In timpul semnărei compania de onoare din regimentul dela Satu-mare dădea onorul, muzicile cântau, iar publicul entuziasmat la culme nu mai contenea cu strigătele de „Ura" „Trăiască armata" și România mare". In cele din urmă D-l General N. Petala se adresează poporului și armatei și în cuvinte entuziaste explică importanța istorică a actului îndeplinit și termină spunând:

Suntem nespus de fericiți, astfel, de a pecetlui atât întregirea pământului românesc spre miazănoapte cât și întărirea unei strânse legături de prietenie între noi și poporul cehoslovac, prin reintoarcerea satelor noastre la sânul patriei mume. Indreptându-ne astfel, gândul spre aceste două înfăptuiri să ne unim cu toții sufletele și să strigăm *„trăiască România mare trăiască înțeleptul și gloriosul nostru rege" trăiască republica Ceho-Slovacă.* Ovații nesfârșite au acoperit cuvintele d-lui general Petala.

Ia apoi cuvântul d general Paris care termină strigând *trăiască România mare.* In cele din urmă cele două comisiuni își iau rămas bun și se îndreapta, cea cehă spre Hushorod, cea română spre Cluj, conduși până la marginea orașului de uralele populației.

Această sarbătoare va rămânea scrisă cu aur în cartea istoriei intregirei neamului, iar entuziasmul dela Târna-mare o pagină glorioasă în izbucnirile patriotismului român.

Nedreptățile ce ni s'au făcut, încep să fie recunoscute și îndreptate.

Paleș.

CETITI
SI RASPANDITI
ZIARUL VOSTRU
CULTURA
POPORULUI
CE TRAESTE PRIN
VOI SI PENTRU VOI!
ZIARUL VOSTRU
NU PRIMESTE SUBVENTII
DELA NIMENI — DECI A-
BONATI-VA CAT DE MULT

A apărut
„COMOARA SUFLETULUI"
care cuprinde:
cântece poporale de iubire și despre fire
cântece de plugărie, păstorie și pescărie,
cântece ostășești, colindi, urituri, rugăciuni ș. a. pentru toate vârstele,
stările sufletești și tradițiunile poporului român.
Prețul (128 pagini) Lei 4.
Revânzătorilor rabat. — Se comandă dela Librăria „ȘCOALA ROMÂNĂ" din Suceava (Bucovina). Costul se trimite înainte.
In Editura „Scoalei Române" au apărut de asemenei și alte *cărticele religioase — poporale, de cântece, povestiri ș. a.* al căror catalog se trimite gratuit oricui îl cere. Spre a înlesni onor. cetitori cunoașterea cărților noastre, îi rugăm să binevoiască a ne înștiința în cari gazete cetite de ei, ar dori să publicăm titlul și prețul cărților noastre, care după cuprins sunt foarte folositoare.

Banca Românească
Societate Anonimă
Capital Social 160.000.000 Lei
Sediul Central: BUCUREȘTI.
SUCURSALE:
Arad, Bălți, Brașov, Bazargic, Chișinău, Cernăuți, Constanța, Galați, Cluj, Ismail, Târgu-Mureșului, Oradea-Mare, Sibiu, Tulcea, Timișoara.
Face orice operațiuni de bancă.

BANCA NAȚIUNEI
Societate Anonima
Capital și Rezerve Lei 175.000.000
București, Calea Victoriei 98
(Piața Palatului Regal)
Băncii afiliate: Londra, Paris, Milano, Viena, Brun (Ceho-Slovacia) etc. cum și în principalele orașe din țară.
Execută orice operațiuni de Bancă în general. — Scont. — Avansuri pe ipoteci, gajuri de efecte publice, secțiuni și mărfuri. — Efectuează plăți și incasări. Emite ceacuri și scrisori de credit în țară și în străinătate. — Primește depuneri spre fructificare. Execută ordine de Bursă. — Conturi curente.

Anunciurile și Reclamele
se primesc la
Administrație
Cluj, Str. Dorobanților 11.

Director. S. CRAIOVEANU. Tipărit cu mașina rotativă CARTEA ROMÂNEASCĂ institut de arte grafice „Cosinzeana" Cluj, str. Universității No. 3. C. 700